

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Měnová unie - teorie a praxe

Monetary union - theory and practice

Ondřej Szabó

Plzeň 2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ondřej SZABÓ**
Osobní číslo: **K09B0167P**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika a management**
Název tématu: **Měnová unie - teorie a praxe**
Zadávací katedra: **Katedra financí a účetnictví**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Vymezte měnovou unii.
2. Specifikujte kritéria vstupu do měnové unie.
3. Vyhodnoťte plnění maastrichtských kritérií zeměmi eurozóny.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 60 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- **BALDWIN, R.; WYPLOSZ, CH.** *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1807-1
- **LACINA, L.** *Měnová integrace : náklady a přínosy členství v měnové unii*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-560-5
- **PLCHOVÁ, B.; ABRHÁM, J.; HELÍSEK, M.** *Česká republika a EU*. Praha: Agentura Krigl, 2010. ISBN 978-80-86912-39-4
- **SYCHRA, Z.** *Jednotná evropská měna*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5082-2

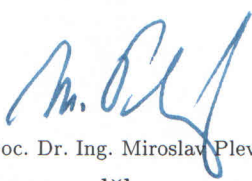
Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Vendula Mašátová, Ph.D.

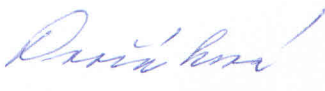
Katedra ekonomie a kvantitativních metod

Datum zadání bakalářské práce: 30. listopadu 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: 4. května 2012

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Prof. Ing. Lilia Dvořáková, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 30. listopadu 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Měnová unie - teorie a praxe“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce Ing. Venduly Mašátové, Ph.D., za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni, dne 04. 05. 2012

.....

Ondřej Szabó

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucí mé práce Ing. Vendule Mašátové, Ph.D., za vstřícný přístup, věcné připomínky a odborné rady, kterými mi pomohla k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	7
1. Teorie optimální měnové oblasti	9
1.1. Vývoj teorie optimální měnové oblasti.....	10
1.1.1. Robert A. Mundell - Mobilita pracovní síly	10
1.1.2. Ronald I. McKinnon - Otevřenost ekonomiky	13
1.1.3. Peter B. Kenen - Diverzifikace výroby.....	16
1.2. Ostatní kritéria	18
1.2.1. Fiskální transfery	18
1.2.2. Jednotné priority	18
1.2.3. Solidarita versus nacionalizmus.....	19
1.3. Teorie optimální měnové oblasti – model GG – LL.....	19
1.3.1. Křivka GG.....	20
1.3.2. Křivka LL	21
1.3.3. Rozhodnutí o vstupu do měnové oblasti za použití modelu GG - LL	22
2. Počáteční vývoj Evropského hospodářského společenství.....	24
2.1. Formování měnové spolupráce	25
2.2. Koncepce měnové spolupráce	26
2.3. Wernerův plán.....	27
2.4. Evropský měnový systém	28
2.5. Evropská měnová jednotka.....	29
2.6. Úvěrový a kursový mechanismus EMS.....	30
2.7. Delorsova zpráva	31
3. Etapy budování EMU	33
3.1. Maastrichtská kritéria	35
3.1.1. Kritérium cenové stability	36

3.1.2. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb.....	37
3.1.3. Kritérium fiskálního vývoje.....	38
3.1.4. Kritérium stability měnového kurzu.....	39
4. Zhodnocení plnění maastrichtských kritérií v době založení EMU	42
4.1. Zhodnocení maastrichtských kritérií po vzniku eurozóny.....	47
5. Závěr	53
6. Seznam použitých zkratk	55
7. Seznam tabulek a grafů.....	56
8. Seznam použité literatury	57

Úvod

Jako téma pro vypracování své bakalářské práce jsem si zvolil téma „*Měnová unie - teorie a praxe*“, a to z toho důvodu, že jsem se chtěl dozvědět více o této problematice. O tuto oblast jsem se začal zajímat od té doby, co Česká republika vstoupila do Evropské unie a zavázala se tak plnit všechny podmínky pro vstup do Evropské hospodářské a měnové unie (EMU). Chtěl bych porozumět tomu, jak měnová unie funguje a také na jaké bázi je založena. Velice rád bych také zjistil, jaké podmínky musí jednotlivé členské země Evropské unie splňovat, aby mohly být zahrnuty v Evropské hospodářské a měnové unii.

Práce je rozčleněna do čtyř kapitol a několika podkapitol. V první kapitole se zabývám vymezením teorie optimální měnové oblasti, jež nám definuje specifická kritéria, díky nimž je možné určit, zda na určitém území lze efektivně vytvořit měnovou unii či nikoli. Na tuto teorii lze pohlížet z různých hledisek, ale převážně se budu zabývat teoriemi R. A. Mundella, který za tuto práci dostal v roce 1999 Nobelovu cenu, P. B. Kennena a R. I. McKinnona. Jedná se především o Mundellovo kritérium mobility pracovní síly, Kenenovo kritérium diverzifikace produkce a McKinnonovo kritérium otevřenosti ekonomiky.

V druhé kapitole se zaobírám prvotním vývojem měnové spolupráce v Evropském hospodářském společenství, kde bych se chtěl zaměřit na vývoj jednání jednotlivých států od jejich počátků v roce 1957 až po jejich dokončení a začátek budování EMU. Jedná se především o kroky, kterými museli projít před tím, než byli schopni přijmout jednotnou měnu euro.

Třetí kapitola je zaměřena na vznik a vývoj Evropské hospodářské a měnové unie, jejíž první fáze byla zahájena již v roce 1998, kdy se 11 evropských států rozhodlo zavést jednotnou měnu od roku 1999. V současné době má EMU již 17 členů a tito členové, stejně jako ostatní, kteří se chtějí stát členy eurozóny, musí plnit tzv. konvergenční kritéria, která mají zajistit nejen těsnější spolupráci ekonomik a dodržování konkrétních makroekonomických dat, ale mají také za úkol vyjádřit politickou odpovědnost k formování hospodářské a měnové unie. Konvergenční kritéria tvoří pětice kritérií, které můžeme rozdělit na měnová, kam lze zařadit kritérium cenové stability, dlouhodobých úrokových sazeb a stability měnového kurzu, a na fiskální, kam patří

kritérium vládního deficitu a veřejného dluhu. Budu se snažit přesně specifikovat a charakterizovat jednotlivá kritéria, která musí členské státy splnit před tím, než jsou přijati do měnové unie.

V závěrečné čtvrté kapitole se pokusím zhodnotit, jak jsou konvergenční kritéria v praxi plněna. Cílem této práce je zhodnocení plnění kritérií členskými státy v okamžiku vzniku EMU a v současné době.

1. Teorie optimální měnové oblasti

Teorie optimální měnové oblasti, která je také známá jako teorie OCA (optimum currency area), se začala objevovat na počátku 60. let a zabývá se vztahy mezi zeměmi, regiony a jejich měnami. V 60. letech byly také poprvé publikovány práce R. A. Mundella (1961), R. I. McKinnona (1963) a P. B. Kenena (1969), jejichž obsah je základem pro definování optimální měnové oblasti. [14] *„Hlavním smyslem, cílem a obsahem teorie optimální měnové oblasti je hledání odpovědi na otázku, zda odstranění národních měn a měnových nástrojů, které některé země používali k ovlivnění ekonomiky ještě předtím, než se spojily nebo připojily k měnové unii lze nahradit dostatečně účinným ekonomickým mechanismem s jedinou měnou, podporující mikroekonomickou a makroekonomickou rovnováhu v celé měnové unii a její celkovou a regionální konkurenceschopnost.“* [2, str. 223] Toto období je také známo jako **„průkopnická fáze“**. Zde se poprvé vyskytuje snaha o vymezení kritérií pro optimální měnovou oblast a snaha o první analýzy jejich nákladů a výnosů. [14]

Po průkopnické fázi nastupuje v 70. letech **„fáze usmíření“** a v této fázi je snaha zkoumat kritéria mnohem důkladněji, analyzovat je a porovnávat je navzájem s cílem najít jejich relativní význam a eliminovat jejich často spornou povahu. Tím se objevilo několik nových kritérií a to zejména kritérium symetrie šoků, které postihovalo země měnové unie. Řadě kritérií ale chyběla možnost empirického definování a právě kvůli tomuto důvodu byl kladen větší důraz na analýzu výnosů a nákladů měnové integrace.

Obě fáze, jak fáze průkopnická tak usmíření, staví na keynesiánské tradici. *„Analýzy tak často pracují s ekonomickým prostředím, ve kterém existuje krátkodobá strnulost cen a mezd, dlouhodobý substituční efekt mezi inflací a nezaměstnaností vycházející z Phillipsovy křivky, vysoce elastická nabídka statků a služeb a cenově-elastická poptávka po statcích a službách s možností její stimulace ze strany hospodářsko-politických autorit.“* [14, str. 9]

Výzkum teorie OCA ztratil na dynamice v druhé polovině 70. let a na počátku let 80.. Kritéria, která vymezovala teorii optimálních měnových oblastí, nepřicházela se stejnými závěry a ve většině případů si i odporovala. Dalším důvodem bylo to, že v té době došlo ke zpomalení integrace v rámci Evropských společenství.

Nový zájem o teorii OCA se začal projevovat v ekonomických debatách na přelomu 80. a 90. let a to většinou v debatách na téma měnové integrace. Důvodem pro to byla snaha Evropských společenství pokusit se vytvořit společnou měnu. Postupem času začalo docházet k teoretickému a empirickému zdokonalování a zároveň došlo ke znovu posouzení nákladů a výnosů plynoucích z měnové integrace. Další výzkum této teorie poznamenaly nové metody makroekonomického modelování. Tato fáze se tak nazývá „**fáze přehodnocování**“.

Poslední fáze, která se objevuje přibližně před 15 - 20 lety s ostatními fázemi splývá, se nazývá „**empirická fáze**“. V této fázi jsou všechna kritéria OCA empiricky zkoumána s cílem pokusit se zjistit jak se v průběhu let změnil jejich význam. Někteří ekonomové se pokoušejí najít odpověď na otázku, jestli má měnová integrace vliv na ekonomiky členských zemí. Na základě toho byly vysloveny dvě hypotézy a to hypotéza specializace a hypotéza endogenního charakteru. [14]

1.1. Vývoj teorie optimální měnové oblasti

Teorie optimální měnové oblasti zkoumá podmínky, které při jejich splnění dávají možnost skupině zemí upustit od národních měn a ustanovit měnovou unii. [22] Často se jedná o kritéria, která by měla národní ekonomika splňovat, jestliže se chce úspěšně vyrovnávat s asymetrickými šoky poté, co ztratí možnost ovlivňovat měnový kurz a měnovou politiku.

Ze závěrů teorie vychází šest kritérií, dle kterých lze rozhodnout, zda se jedná o optimální měnovou oblast. Těchto šest kritérií sleduje hlavní problém, kterým je dopad asymetrických šoků na měnovou oblast. Pro zobrazení celé perspektivy je dobré alespoň ve stručnosti zmínit, podle jakých kritérií teorie OCA budeme posuzovat optimalitu měnové oblasti. Těchto kritérií je více a jejich přehled obvykle nechybí v žádném pojednání o měnové integraci. Asi nejdůležitější postavení patří třem faktorům OCA a každé z nich nese jméno jednoho světoznámého ekonomy. [1]

1.1.1. Robert A. Mundell - Mobilita pracovní síly

Robert A. Mundell v roce 1961 vydal článek s názvem „A Theory of Optimum Currency Areas“ uveřejněný v The American Economic Review a tím se stal prvním autorem, který hledal odpověď na otázku, co určuje optimální měnovou oblast. Přišel

s poznatkem, že v případě, kdy by se již ekonomické procesy nedaly ovlivňovat změnou měnových kurzů, tak by mohly být zaměněny vysokou flexibilitou a mobilitou práce a kapitálu. [2]

Ve své práci rozlišuje pojem měnová oblast (currency area) a měnová unie (monetary union). Jak v případě měnové unie, tak měnové oblasti je použit režim fixního kurzu, rozdíl je v počtu měn, které jsou v oběhu na daném území. Zatímco měnová oblast používá dvě či více měn, které jsou navzájem fixovány, měnová unie je typická společnou měnou pro všechny členské státy (eurozóna). Mundell dále ve své teorii rozděluje měnové oblasti na pravé oblasti a pseudo oblasti. Do pravých měnových oblastí patří bimetalistický systém či zlatý standard, který obsahuje automatický přizpůsobovací mechanismus. Příkladem pseudo měnových oblastí je Bretton-woodský systém nebo mechanismus měnových kurzů (ERM) Evropského měnového systému.

V jiné části své práce Mundell uvádí jinou klasifikaci měnových oblastí. Jedna z nich je definovaná jako měnová oblast s jedinou měnou (single-currency area). V tomto případě jde o nahrazení domácí měny měnou jiné země či měnové unie, a ta by se stala oficiální měnou na území daného státu. Nejčastěji se můžeme setkat s dolarizací a euroizací. Dále je to měnová oblast s více měnami (multiple-currency area), kam lze zařadit měnové výbory (currency boards), kde buď je pouze měnový výbor, nebo zároveň existuje jak měnový výbor, tak i centrální banka. Jak měnovou oblast s jedinou měnou tak měnovou oblast s více měnami lze považovat za předstupeň k měnové unii s jedinou měnou. [14]

Nedílnou součástí měnové oblasti je i vysoký stupeň mobility výrobních faktorů, obzvláště pracovních sil. Mundellovo kritérium se zabývá ochotou pracovní síly stěhovat se v reakci na hospodářské šoky. Hned na začátku můžeme říci, že se současné měnové oblasti shodují s národními státy. Tím, že se tyto oblasti shodují, můžeme zde spatřit několik výhod a to např. společný jazyk, snadné a rychlé přemístění apod. Toto vše dohromady činí mobilitu pracovní síly snazší v jedné zemi než přes hranice země. Národní měna není pouhým symbolem státnosti, ale je také spojována s mobilitou pracovní síly. Přechody z jedné země do druhé omezují nejen jazykové a kulturní dovednosti, ale i různé byrokratické překážky. Legislativní změny mohou zlepšit a zjednodušit přeshraniční mobilitu pracovní síly a zvětšit velikost optimálních měnových oblastí, což je součástí evropského tažení za užší integraci. [1] Přeshraniční

mobilita pracovní síly vychází z jednoduché úvahy, „že negativní asymetrický šok, který se v prostředí, měnové unie nedá absorbovat devalvací, přesto nebude tlačit na bolestivý pokles reálných mezd, pokud se uvolňovaná pracovní síla dovede pružně přemísťovat ze zasažené země do nepostíženého zbytku měnové unie. Při vysoké pracovní mobilitě lze očekávat, že ti pracovníci, které asymetrický šok připravil o zaměstnání, odejdou za prací mimo zasaženou zemi, která tím pádem nepotřebuje devalvovat, aby zastavila prohlubování nezaměstnanosti.“ [5, str. 145] Navíc je velice pravděpodobné, že v té části měnové unie, která profituje z problémů jiné země, sílí inflační tlaky a ty poté mohou být tlumeny přílivem pracovníků vypuzených asymetrickým šokem. V případě, že se pracovní síla přemísťuje přes hranice národních ekonomik plynule a bez zádrhelů, tak měnová unie snadno vstřebává asymetrické šoky a necítí nutnost použít kurzové nástroje. [5]

Pokud zemi trápí pouze dočasné hospodářské šoky, nemusí vůbec přemýšlet nad stěhováním či přeškolením. Mobilita pracovní síly není odpověď na všechno, ale je pouze jedním z mnoha faktorů snižujícím náklady asymetrického hospodářského šoku v měnové unii. Dále předpokládáme, že kapitál je mobilní a to znamená, že se může volně a rychle přesunovat, pokud v tom nebrání devizové kontroly. Na druhou stranu instalovaný fyzický kapitál (strojní zařízení a vybavení) je nemobilní. [1]

Ricardiánská teorie mezinárodního obchodu je založena na domněnce, že výrobní faktory jsou v rámci země mobilní, ale mezinárodně imobilní. Představitelé modernějších teorií zahraničního obchodu 20. století s tím nesouhlasí a ilustrovali, jak může mezinárodní mobilita faktorů ovlivnit mezinárodní obchod.

Mundell s těmito ekonomy souhlasí. Mobilita faktorů se může z hlediska času a v závislosti na politických a ekonomických podmínkách měnit. Za předpokladu platnosti podmínky omezené faktorové mobility, zvláště mobility pracovní síly, vláda sleduje cíl vnitřní stability, což znamená, že čím bude větší počet samostatných měnových oblastí spojených plovoucími kurzy, tím účinněji bude dosaženo cíle. Regiony, kde by každý měl svou měnu, by poté měly být charakterizovány velmi úzce, aby mohl být pomocí přizpůsobovacích procesů eliminován jakýkoliv náznak nezaměstnanosti vedoucí z nedokonalé mobility pracovní síly.

Existuje také kritika Mundellova přístupu k mobilitě pracovních sil. Převládají jisté pochybnosti, jestli je pracovní síla schopna s dostatečnou rychlostí a v uspokojujícím množství přesunout z jedné země měnové unie do druhé, aby vyrovnala ztrátu možnosti přizpůsobení v podobě měnového kurzu. Také je zde to, že adaptace prostřednictvím pracovní síly trvá delší dobu, než v případě měnového kurzu. Je také možné, že stejné země udeří záhy po prvním asymetrickém šoku šok druhý, a to v opačném směru. V tomto případě je velice těžko představitelné, že by se pracovní síla v horizontu týdnů či měsíců přesunula zpět, zejména pokud již byly vynaloženy náklady související s transferem a adaptací pracovní síly na nové prostředí. V krátkém období není v silách pracovní síly zcela nahradit ztrátu nástroje přizpůsobení ve formě měnového kurzu. V dlouhém období se situace zlepšuje a transfer pracovní síly je pravděpodobnější. Vznikl tady problém, protože Mundell zvažoval pouze meziregionální mobilitu pracovních sil a vůbec nebral v potaz meziodvětvovou mobilitu. Tento předpoklad by změnil jeden z Mundellových předpokladů a to, že země vyrábí pouze jeden produkt. [14]

Mundellovo kritérium

„The optimum currency area is the region defined in terms of internal factor mobility and external factor immobility, but there is an implicit difference in views on the precise degree of factor mobility required to delineate a region.¹” [19, str. 661]

1.1.2. Ronald I. McKinnon - Otevřenost ekonomiky

První, kdo navázal na Mundellovu práci, byl Ronald I. McKinnon, který v roce 1963 vydal článek s názvem „Optimum Currency Areas“. Teorii Roberta A. Mundella rozšířil s poznatkem, že je velice důležité brát v potaz i faktor vlivu otevřené ekonomiky. [2]

McKinnon uvádí, že Mundellova mobilita faktorů není dostačující podmínka a z toho důvodu dále studoval ideu optimality. Zkoumáním došel k názoru, že optimální měnová oblast, je taková, kde lze využít měnovou a fiskální politiku a plovoucí měnový kurz k tomu, abychom mohli splnit 3 cíle, a těmi jsou:

- plná zaměstnanost,

¹ překlad: Optimální měnová oblast je oblast definovaná vnitřní mobilitou a vnější imobilitou, přičemž existuje rozdílný pohled na to, jaká míra mobility je potřebná k vymezení oblasti.

- stabilní cenová hladina
- a vyrovnaná platební bilance. [18]

Při studiu vlivu otevřenosti ekonomiky na vnější a vnitřní rovnováhu vyzdvihl potřebu vnitřní stability cen. Díky tomu mohl definovat stupeň otevřenosti ekonomiky jako poměr obchodovatelného a neobchodovatelného zboží, které bylo vyprodukováno v dané ekonomice.

Toto pojetí je založeno na předpokladu, že veškeré zboží lze rozdělit na obchodovatelné zboží (tradable goods), které může vstoupit na zahraniční trhy a na neobchodovatelné zboží (non-tradable goods), které kvůli nemožnosti přepravy je na zahraničních trzích nedostupné. Do obchodovatelného zboží můžeme zařadit exportovatelné zboží (exportables), což je zboží vyrobeno v tuzemsku, část z toho je vyvezena a zbytek je spotřebován a také importovatelné zboží (importables), což je zboží dovezené ze zahraničí a zboží které je vyrobeno a spotřebováno v domácí ekonomice.

Pro poměrně uzavřené ekonomiky jsou dle závěrů McKinnona vhodnější plovoucí kurzy. Protože čím více bude ekonomika otevřenější, tím více pro ni bude výhodnější vstoupit do měnové unie, tedy využít režim fixních kurzů místo plovoucích. Zde řešíme otázku, zda je měnový kurz výhodným nástrojem při řešení asymetrických hospodářských šoků. V případě, že je zboží vyrobeno v různých zemích, konkurence v rámci obchodu zaručí, že ceny budou stejné doma i v zahraničí, či skoro stejné a proto do velké míry nezávislé na měnovém kurzu. V takovém případě změna měnového kurzu neovlivňuje konkurenceschopnost či nepružné ceny, v případě, že jsou vyjádřeny v domácí měně, změna měnového kurzu již není prominentním vyrovnávacím nástrojem. [14]

Úplně jinak by to bylo v případě, že bychom měli velkou ekonomiku s převažujícím podílem neobchodovatelného zboží, méně otevřenou, s dostatečnou diverzifikovanou produkcí a v tom případě s menší závislostí na exportu a importu. *„Změna měnového kurzu by pak mohla mít vliv na změnu relativních cen domácího a zahraničního zboží a vliv na celkovou cenovou hladinu by byl nižší než v případě malé otevřené ekonomiky.“* [14, str. 25]

Pokud máme malou otevřenou ekonomiku, která vyrábí bezvýznamný podíl neobchodovatelného zboží, tak by neměla začít používat režim plovoucích měnových

kurzů a to z toho důvodu, že není vhodným prostředkem, jak k zajištění vnější rovnováhy, tak ani k udržení vnitřní cenové stability. K tomu by měla být využívána fiskální a měnová politika. V případě, že by došlo k deficitu obchodní bilance, tak nám postačí jednoduché omezení, které by mělo snížit poptávku po importu ze zahraničí a zvýšit poptávku po domácím importovatelném zboží. A k tomu nám ještě tato restrikce umožní nespotřebované zboží vyvézt za hranice, což vede k nastolení rovnováhy. Pokud máme odvětví s neobchodovatelným zbožím, může nám restrikce způsobit zvýšení nezaměstnanosti. Ta bude časem eliminována, jako důsledek závislosti mobility pracovních sil mezi odvětvími a jako důsledek mzdové a cenové pružnosti. Podíl sektoru s neobchodovatelným zbožím je v otevřené ekonomice velmi nízký, takže dopad nezaměstnanosti by neměl být tak velký a účinnost této politiky by měla být velmi vysoká. „Z tohoto důvodu shledává McKinnon jako výhodu pro malé otevřené ekonomiky s vysokým podílem obchodovatelného zboží ve vztahu ke zboží neobchodovatelnému, jinak řečeno s vysokým podílem mezinárodního obchodu, přičlenit se k větší měnové oblasti, nebo tuto oblast společně zformovat, a to i v případě, že země disponuje téměř nulovou mobilitou výrobních faktorů.“ [14, str. 25] McKinnon a Mundell spolu souhlasí v tom, že v malé otevřené ekonomice je vysoká pravděpodobnost neexistence peněžní iluze. To znamená, že čím více je ekonomika otevřená, tím je peněžní iluze menší. To podporuje argumenty ve prospěch používání fixních kurzů v malých otevřených ekonomikách.

Samozřejmě se vyskytují i výhrady k McKinnonovu přístupu. McKinnon například předpokládá stabilitu světových cen obchodovatelného zboží. V případě, že je toto porušeno, tak jsou závěry naprosto opačné. Fluktuace světových cen, v případě že jsou korelovány lze stabilizovat příslušnou změnou měnového kurzu ale, pokud jsou fluktuace naprosto rozdílné, tak změna měnového kurzu bude mít velice omezené účinky. Další výhradou je, že analýzu můžeme využít pouze v případě malé otevřené ekonomiky zvažující fixaci měny k měně velké země. Analýza je naprosto nevhodná v případě, že malé země zvažují vytvoření měnové unie. [14]

McKinnonovo kritérium

„Optimální měnovou oblast tvoří země, které jsou velmi otevřené obchodu a úzce spolu obchodují.“ [1, str. 376]

1.1.3. Peter B. Kenen - Diverzifikace výroby

Peter B. Kenen byl dalším ekonomem, který v roce 1969 navázal na předchozí autory článkem „A Theory of Optimum Currency Areas – an Eclectic View“. „Kenen danou teorii rozšířil o kritérium výrobní struktury se závěrem, že země s vysokým stupněm výrobní diverzifikace se mohou stát vhodnými kandidáty členství v měnové unii, a to i při nízké mobilitě pracovní síly mezi členskými zeměmi, jak předpokládal Mundell.“ [2, str. 225]

Do současné doby se debata koncentrovala na analýzu ekonomik s malým počtem produktů, v Mundellově modelu to byly dvě skupiny produktů a v McKinnonově modelu to byly skupiny tří. Malý počet produktů byl v jejich modelech za účelem zjednodušení analýzy. To by ale v případě diverzifikace bylo na obtíž a tak bylo nutné toto zjednodušení odstranit. Podle Kenena by se ekonomika s dostatečně diverzifikovanou produkcí měla lépe vypořádávat se změnami směnných poměrů, a tedy i se změnami poptávky po vyvážených produktech, než ekonomika s jediným výrobkem. V podstatě to znamená, že ekonomika s diverzifikovanou produkcí si s asymetrickými šoky poradí daleko lépe než ekonomika s málo diverzifikovanou produkcí. Země by měly vstupovat do měnové unie pouze s podobnou a dobře diverzifikovanou výrobní základnou. Tento předpoklad je založen na domněnce, že strukturální podobnost činí mnohé šoky symetrickými a rozmanitost produkce nedovoluje asymetrickým šokům zásadně narušit celkové poměry nabídky a poptávky. Pokud máme ekonomiku s úzce specializovanou výrobní a exportní orientací, v tom případě je tato ekonomika vystavena mnohem většímu riziku, že každý šok, který se dotýká jejího monokulturního založení, podnítl závažné národohospodářské poruchy. Pokud by se tak stalo, teorie OCA by se snažila dané zemi rozmluvit, aby se vzdala své národní měny a to z toho důvodu, že měna působí jako zprostředkovatel léčebné devalvace. Kenen se od Mundella liší tím, že se nezaobírá konkrétními mechanismy adaptace na asymetrický šok, ale spíše se snaží rozpoznat různé okolnosti, které můžou minimalizovat rozsáhlejší výskyt asymetrických šoků.

V případě, že se asymetrické hospodářské šoky objevují zcela výjimečně, tak jsou celkové náklady nízké, zatímco přínosy narůstají každým dnem. Kenenovo kritérium se zabývá myšlenkou, jaké jsou nejpravděpodobnější příčiny závažných hospodářských šoků. Důsledek změny preferencí spotřebitelů, nových technologií, které přinášejí nové

produkty, to vše přichází se změnou schématu výdajů, se kterými mohou být spojovány většiny hospodářských šoků. Tyto šoky se dějí každý den, ale z větší části mimo postižené průmyslové odvětví. Ke způsobení problémů v měnové unii musí dojít k velkým a asymetrickým hospodářským šokům. Ty země, které budou těmito šoky zasaženy, jsou zeměmi s úzkým sortimentem zboží. Také zmiňuje, že ekonomiky měnové oblasti členských zemí mají být značně různorodé a vyrábět podobné druhy zboží. Zbožově specifické hospodářské šoky budou symetrické nebo s menšími celkovými následky, a tím se sníží potřeba častého přizpůsobování měnového kurzu, za předpokladu aplikace druhého kritéria.

„Diverzifikace tak podle Kenena snižuje negativní efekty asymetrických šoků na ekonomiku, a proto je režim fixního kurzu nejvhodnější, nebo alespoň nejméně nevhodný, pro ekonomiky s diverzifikovanou produkcí.“ [14, str. 26] Na druhou stranu země s málo diverzifikovanou produkcí by se měli zaměřit na režim plovoucího kurzu, aby v případě asymetrického šoku mohl být ke znovunastolení rovnováhy využit systém směnných poměrů upravující měnový kurz.

Je možné povšimnout si, že existuje rozpor mezi závěry McKinnona a Kenena. Podle McKinnona je členství v měnové unii či využívání fixních kurzů vhodné pro malé otevřené ekonomiky s méně diverzifikovanou produkcí. Kenen oponuje tím, že společná měna je vhodná pro ekonomiku s dostatečně diverzifikovanou produkcí. S tím ale McKinnon nesouhlasí a namítá, že taková ekonomika je málo otevřená a velká, a proto doporučuje používat plovoucí kurz. Tyto protichůdné názory vysvětluje Ishiyama, ve svém článku *The Theory of Optimum Currency Areas: A Survey* z roku 1975, existencí odlišných typů šoků. McKinnon dále předpokládá stabilitu zahraniční ekonomiky a odtud přichází předpoklad stability cen obou typů obchodovatelného zboží. Kenen staví na předpokladu nestability zahraniční ekonomiky, která způsobuje šoky v určité poptávce. To vede ke vzniku asymetrických šoků a nerovnováhy v ekonomice. To znamená, že potřebujeme dostatečně diverzifikovanou produkci a to nám pomůže odvrátit riziko vzniku nerovnováhy. Při vzniku šoku uvnitř sledované ekonomiky by vzniklá nerovnováha mohla být eliminována pomocí nástrojů monetární politiky. [14]

Kenenovo kritérium

„Optimální měnovou oblast tvoří země, jejichž výroba a vývozy jsou široce diverzifikovány a jsou podobné struktury.“ [1, str. 376]

1.2. Ostatní kritéria

1.2.1. Fiskální transfery

V tomto kritériu jde o to, že pokud se hospodářský šok vyskytuje nepravidelně, potom ten, kdo dnes poskytuje pomoc, bude jejím příjemcem. Jedná se o přesun finančních prostředků na pomoc s vypořádáním dopadů hospodářského šoku. Také to můžeme charakterizovat jako společné pojištění proti škodlivým hospodářským šokům. Fiskální transfery se vyskytují v řadě oblastí ve všech zemích. Transfery můžeme rozdělit na explicitní nebo, což je častější, implicitní. Pokud v rámci oblasti, jeden region utrpí asymetrický hospodářský šok, tak poté klesají příjmy a daňové odvody, zatímco sociální pomoc (podpora v nezaměstnanosti) rostou. Tyto transfery jsou většinou implicitní, nedílnou součástí redistribučního mechanismu, který funguje v dané zemi. [1]

Transferové kritérium

„Optimální měnovou oblast tvoří země, které se dohodly na vzájemné kompenzaci nepříznivých hospodářských šoků.“ [1, str. 376]

1.2.2. Jednotné priority

Jednotné priority jsou velice významné i v případě symetrického hospodářského šoku. V případě, že všechny země budou reagovat na tento šok shodným způsobem, poté můžeme říct, že symetrické hospodářské šoky nepředstavují žádný problém. Můžeme se zeptat, zda je lepší podporovat vývozce, kteří požadují oslabení měnového kurzu se záměrem posílení konkurenceschopnosti nebo spotřebitele, kteří požadují posílení měnového kurzu za účelem růstu kupní síly? *„Toto jsou substituční vztahy, které vytváří konflikt protichůdných zájmů a které jsou usměrňovány prostřednictvím příslušného vlivu politických stran, odborových organizací a zájmových skupin.“ [1, str. 377]* Výsledné rozhodnutí nebude stejné v různých zemích, a to z důvodu rozdílnosti národních priorit. A právě z důvodu rozdílnosti národních priorit, každá země

požadovala, aby společná centrální banka prováděla jinou měnovou politiku. Ale ať centrální banka zvolí jakýkoliv postup, tak tento postup bude sporný, a zanechá některou, nebo všechny země nespokojené. A to povede ke vzniku zášti a v tom nehorším případě měnová unie nepřetrvá. [1]

Kritérium jednotnosti priorit

„Členská země měnové unie se musí skutečně shodovat v tom, jak se vypořádat s hospodářskými šoky.“ [1, str. 377]

1.2.3. Solidarita versus nacionalismus

Poslední kritérium politické faktory významně prohlubuje. S největší pravděpodobností nebude žádný z předchozích faktorů splněn úplně, proto žádná měnová oblast nebude nikdy optimální měnová oblast. To platí i pro jednotlivé země, které fungují jako měnová oblast. Politické spory o tom, jak by měla patřičná reakce vypadat, vytváří hospodářské šoky a to i když jsou symetrické. Takové spory jsou známy ve všech zemích, nejvýraznější jsou mezi regionálními oblastmi, a to pokud mají hospodářské šoky asymetrické dopady. Obyvatelé zemí tato usnesení nakonec berou jako součást nákladů společného života. Při vytváření měnové oblasti si země musí uvědomit, může nastat období sporů a tyto spory mohou vyplývat z národních hranic, obzvláště při vyskytnutí asymetrických hospodářských šoků, či šoků s hospodářskými dopady. Tyto spory budou tolerovány pouze za předpokladu, že lidé přijmou fakt, že budou žít pohromadě. [1]

Kritérium soudržnosti

„Když společná měnová politika vyvolává konflikty mezi národními zájmy, země, které tvoří měnovou oblast, musí přijmout tyto náklady ve jménu společného osudu.“ [1, str. 377]

1.3. Teorie optimální měnové oblasti – model GG – LL

Jestliže země uvažuje o tom, že by vstoupila do již existující měnové oblasti, tak by se měla nejprve pokusit kvantifikovat náklady a výnosy takového kroku. Za náklad můžeme uvažovat např. ztrátu hospodářsko-politického nástroje v podobě měnového kurzu, ztráty autonomie monetární politiky, možnou ztrátu fiskální autonomie, možné zvýšení nerovnosti mezi bohatšími a chudšími regiony, ztrátu výnosů z ražebného

a náklad mikroekonomického charakteru. Mezi výnosy můžeme zařadit např. snížení transakčních nákladů, redukci spekulativních kapitálových toků, restrikce kolísání měnového kurzu, prohlubování ekonomické integrace, snížení úrokových sazeb a výnosy mikroekonomického charakteru. [2]

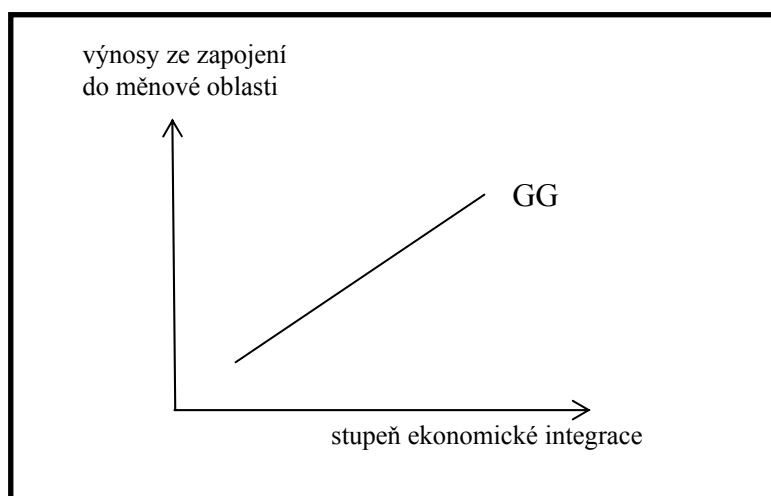
1.3.1. Křivka GG

Kalkulaci a plánování nákladů a výnosů pomáhají usnadňovat fixní kurzy nebo společná měna, a to protože nemusejí brát v potaz kurzové riziko. Také pomáhají při snižování nákladů na nákup a prodej cizích měn a při zabezpečení proti kurzovému riziku. Zvýšení peněžní efektivity (monetary efficiency gain) je výnos z přistoupení země do měnové unie a tento výnos je shodný s úsporami získaných z eliminace nejistoty a transakčních nákladů, které se obvykle objevují v zemích s plovoucími kurzy. Čím větší je propojenost dané země s měnovou unií, do které se chystá začlenit, tím větší je zvýšení peněžní efektivity. Jako kritérium bychom mohli vzít podíl vzájemného obchodu na HDP. Většího zvýšení peněžní efektivity daná ekonomika dosáhne zvýšením obchodu s členskými zeměmi měnové unie a to protože jsou transakční náklady přímo úměrné počtu transakcí. Růstu zvýšení peněžní efektivity pomáhá stupeň mobility výrobních faktorů mezi domácí ekonomikou a měnovou oblastí, neboť výnosy, které jsme investovali v členské zemi měnové oblasti, se budou lépe kalkulovat a také mzdy pro pracovníky, kteří pracují v měnové oblasti, se budou snáze porovnávat se mzdami v tuzemsku. Velice důležitá informace pro přistupující země je míra inflace v měnové oblasti, protože po vstupu země dojde k jejímu částečnému dovozu. Míra inflace je tím větší, čím propojenější je daná ekonomika s ostatními státy měnové oblasti. Zvýšení peněžní efektivity po vstupu ekonomiky do měnové unie je závislé na stupni ekonomické integrace mezi zemí, která chce přistoupit a měnovou oblastí. Na závěr můžeme říci, že výnos plynoucí ze vstupu ekonomiky do měnové unie je ovlivněn vysokým stupněm ekonomické integrace a mobilitou výrobních faktorů. Křivka GG je rostoucí. [2]

Graf na obrázku 1 zobrazuje vztah mezi stupněm ekonomické integrace s trhem, zjišťujeme, jak moc jsou trhy statků a výrobních faktorů kandidátské země ekonomicky propojeny s trhem statků a výrobních faktorů měnové oblasti, tomu by měla odpovídat horizontální osa a jaké jsou výnosy plynoucí ze začlenění přistupující země k měnové oblasti, to můžeme vidět na vertikální ose.

To vše je založeno na předpokladu, že měnová oblast disponuje stabilnější a předpovědatelnější cenovou hladinou. Pokud by to tak nebylo, mohlo by se stát, že nevýhoda vyplývající z větší variability cen by mohla převážit výnosy z fixního kurzu. Další překážkou můžou být pochyby ekonomických subjektů, které plynou z obav ve schopnosti politických a hospodářských autorit zabezpečit úroveň fixního kurzu. To by zapříčinilo, že by v ekonomice stále zůstávalo určité napětí, které by mohlo snižovat výnosy za vstupu do měnové unie. [14]

Obrázek 1: Křivka GG

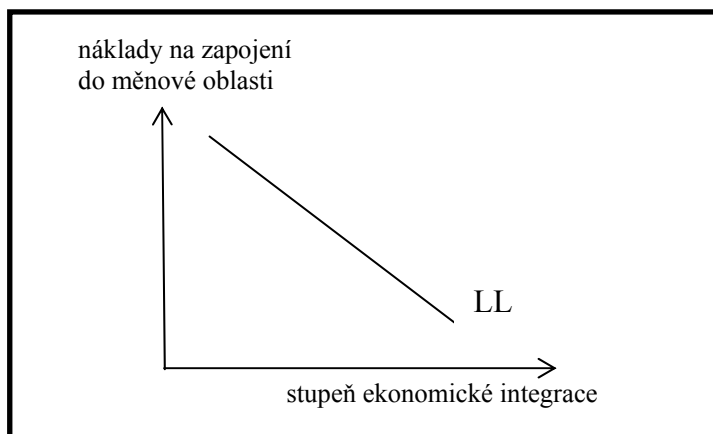

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012 dle [14]

1.3.2. Křivka LL

Ze začlenění země do měnové unie, také plynou určité náklady a země ztrácí možnost využít měnový kurz a monetární politiku, jako prostředek pro stabilizaci výstupu a zaměstnanosti. Těmto nákladům se říká náklady ze ztráty ekonomické stability (economic stability loss costs) a jako u zvýšení peněžní efektivity z důvodu začlenění do měnové unie tak i ztráta ekonomické stability podléhá stupni vzájemné ekonomické integrace. Pokud bychom chtěli nižší ztrátu ekonomické stability v důsledku začlenění do měnové oblasti tak bychom museli zvýšit stupeň ekonomické integrace. Na obrázku 2 můžeme vidět graf křivky LL, který vyjadřuje závislost ztráty ekonomické stability začleňující se země na stupni ekonomické propojenosti mezi kandidátskou zemí a měnovou oblastí, z tohoto vztahu můžeme odvodit klesající tendenci křivky LL. Také můžeme říci, že pokud je stupeň integrace mezi kandidátskou zemí a měnovou unií velmi vysoký, tak v zemi bude krize krátká a méně hluboká a tím pádem budou i náklady na adaptaci ekonomiky asymetrickému šoku nízké. [2]

Obrázek 2: Křivka LL

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012 dle [14]

V grafu můžeme vidět vztah, který existuje mezi stupněm ekonomické integrace země s měnovou oblastí, to je znázorněno na horizontální ose a na vertikální ose jsou náklady plynoucí ze vstupu do měnové oblasti. [14]

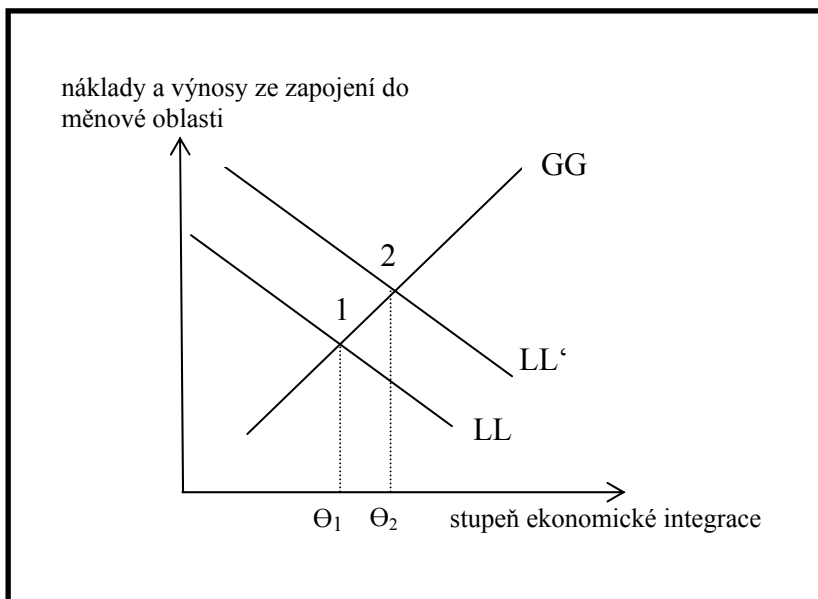
1.3.3. Rozhodnutí o vstupu do měnové oblasti za použití modelu

GG - LL

Pokud vložíme obě přímky, jak křivku GG, tak křivku LL do jednoho grafu, tak získáme prostředek, který nám pomůže určit, zda je výhodné či nevýhodné vstoupit do měnové oblasti. [2]

Z obrázku 3 lze vyčíst, že stát se členem měnové unie je výhodné v případě, že ekonomická integrace mezi danou zemí a měnovou unií je vyšší než Θ_1 . Jde o průsečík křivek GG a LL, který se nachází v bodě 1. V tomto bodě totiž výnosy plynoucí z přistoupení do měnové unie dané křivkou GG převyšují náklady, které plynou z přijetí společné měny, které jsou dány křivkou LL a přistupující země by v tom případě získala čistý zisk.

Obrázek 3: Model GG - LL

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012 dle [14]

Z modelu GG – LL můžeme vyčíst i to, jak změny ekonomických podmínek v začleňujících zemí mohou ovlivnit jejich ochotu vstoupit do měnové unie. Řekněme, že frekvence a rozsah asymetrických šoků vzroste. Tento růst můžeme vidět na obrázku 3, kde se to projevuje v posunutí křivky LL doprava nahoru. Z toho můžeme usoudit, že při každé ekonomické integraci budou náklady plynoucí z přistoupení do měnové unie růst. Při minimálním stupni ekonomické integrace, což nastává, pokud výnosy ze vstupu do měnové unie převyšují náklady. To můžeme pozorovat na obrázku 3 posunem z úrovně Θ_1 na úroveň Θ_2 dané průsečíkem křivek GG – LL'. Z toho můžeme vyvodit závěr, že při zvýšené nejistotě a variabilitě na trhu produktů, které přistupující země zvažující vstup do měnové unie, exportují na zahraniční trhy, přistupující země nejsou moc ochotny vstoupit do měnové unie a nahradit svou měnu měnou měnové unie. [14]

2. Počáteční vývoj Evropského hospodářského společenství

Vývoj měnové politiky v rámci ES/EU (Evropské společenství/Evropská unie) je příznačným zobrazením toho, jak by se oblast mohla v průběhu času integrovat do jedné velké ekonomiky s jedinou měnou. Evropská hospodářská a měnová unie se formovala v průběhu bezmála 40 let a zároveň je jedinou politikou na světě, která prošla takto dramatickým vývojem. Je také třeba zmínit, že i když je integrace v měnové oblasti ukončena, tak celý proces je úzce vázán na hospodářskou politiku. Oblast hospodářské politiky je stále součástí mezivládní spolupráce a právě proto se zde stále objevují třecí plochy mezi nadnárodně spravovanou měnovou politikou a politikou hospodářskou. V návaznosti na to je sice měnová politika ukončeným procesem, ale jsme schopni ji ovlivňovat pomocí hospodářských nástrojů jednotlivých států a mezivládních rozhodování při jejich uplatnění. [15]

Na formování měnové politiky a vytváření Evropské hospodářské a měnové unie působily četné faktory:

- národní zájmy členských států,
- rozšiřování jejich počtu v dalších letech,
- odlišné zvyklosti v uplatňování měnové politiky,
- politické krize,
- postup integrace v jiných odvětvích
- a mezinárodní hospodářská situace. [20]

Kvůli těmto faktorům můžeme evropskou integraci jako celek rozdělit do příznivých období a období, kdy byly podmínky a šance na rozvoj velice špatné.

Evropskou měnovou integraci lze rozčlenit na 4 období:

1. 1958 – 1970 – období mezivládní spolupráce

V tomto období docházelo pouze ke sladění měnových politik v rámci bretonwoodského systému.

2. 1971 – 1990 – období užší kooperace

Dochází k novým integračním aktivitám, vytváří se návrh prvního plánu na vytvoření společné měny a začíná se tvořit Evropský měnový systém.

3. 1990 – 1998 – období přípravy na zavedení jednotné evropské měny

V tomto období se začíná vytvářet a definovat základní koncepce projektu HMU jeho postup a realizace.

4. 1999 – dosud – období vzniku a HMU a dovršení měnové integrace

Období charakteristické zavedením jednotné měny, nejdříve byl měna zavedena bezhotovostně a poté jako platidlo a veškeré pravomoci ohledně měnové politiky převzala Evropská centrální banka. [15]

2.1. Formování měnové spolupráce

Evropské hospodářské společenství (EHS) bylo založeno 25. března 1957 podpisem Římské dohody, která otázky měnové spolupráce mezi členskými státy nijak zásadně neupravovala. Neupravovala se, protože byly položeny základní cíle EHS, kam patřily plynulý hospodářský růst, navyšování životní úrovně a užší vazby mezi členskými státy. Všechny státy se společně zavázaly k vytvoření společného trhu, oblastí, kde se zboží, služby, osoby a kapitál mohly volně pohybovat. Měnová politika měla mít jenom jednu funkci a to vytvářet nezbytné podmínky pro fungování tohoto trhu. Také proto Římská dohoda neměla žádnou samostatnou kapitolu, která by se zabývala měnovou politikou. Následně tedy měnová politika byla v kompetencích jednotlivých členských států. Díky tomu byl pro celé počáteční období charakteristický příznivý ekonomický vývoj. Velkou úlohu v tom také měl Mezinárodní měnový fond (MMF), který svým přínosem značně přispěl k celkové měnové stabilitě.

Na zasedání nejvyšších představitelů EHS v roce 1962 poprvé zazněl názor, že by měla nastat nutnost koordinovat měnovou politiku a bylo také zdůrazněno, že v případě dalšího prohlubování spolupráce v hospodářské oblasti je společný postup v měnové oblasti nezbytný. Nedostatečná komunikace a spolupráce v oblasti měnové politiky se projevila během měnové krize v 1963. Tato krize byla doprovázena silnými inflačními tlaky, které způsobily zpomalení růstu průmyslové produkce. V roce 1968 přišla další měnová krize. Tyto krize poukázaly na nedostatečnou účinnost mechanismu koordinace měnových politik. Ten byl založen na vzájemných diskuzích a vůli zúčastněných stran. Problém byl ale v tom, že výsledky nebyly právně uznatelné. Proto se skoro ihned začaly vytvářet různé teorie a návrhy nového mechanismu spolupráce

v hospodářské a měnové oblasti, který by určil, jakým směrem by se ubíral proces vzniku hospodářské a měnové unie. [16]

2.2. Koncepce měnové spolupráce

Názory na to, jak by se měla zformovat měnová spolupráce, se značně lišily a to zejména v názoru na vztah mezi měnovou a hospodářskou spoluprací. Odlišné pohledy na formování měnové spolupráce v první polovině 60. let vyústily v rozdělení do dvou úplně odlišných koncepcí představovaných monetaristy a ekonomisty.

Monetaristé zastávali koncepci, která kladla důraz na společnou měnovou politiku. Tato koncepce by měla působit jako nějaký urychlovač hospodářské integrace. V konečném důsledku měla být tzv. hnacím motorem hospodářských politik. Tato koncepce se nazývala koncepce „motoru.“ Francie, Belgie a Lucembursko se přikláněly k této koncepci. Tyto země nezačaly požadovat okamžité zavedení jednotné měny a zřízení společných měnových institucí a také, aby se členové vzdali svých národních měn a ihned zrušily národní měnovou suverenitu. Cestou k vytvoření hospodářské a měnové unie je zahájení zásadních kroků v měnové oblasti. Do těchto kroků patří restrikce a později úplná eliminace kurzových oscilací, pak také omezení a v budoucnu úplné vyloučení možnosti parity měn členských zemí změnit. Ale pořád vše fungovalo pouze na principu dobrovolnosti, nikdo nepředpokládal zavedení právně závazných předpisů. [16]

Ekonomisté naopak vycházeli z toho, že by se hospodářská politika měla postupně přetvořit do měnové unie. Měnová unie měla být tzv. vyvrcholením neboli korunovací hospodářské politiky. Ekonomisté tuto koncepci nazývali koncepcí „korunovační.“ K jejich příznivcům patřila Spolková republika Německo (SRN), Nizozemsko a Itálie. Představitelé této koncepce věřili, že je nejdříve nezbytné vytvořit hospodářské a politické předpoklady makroekonomického vývoje. K dosažení toho cíle mělo pomoci přijetí různých opatření, které by vedly k odstranění příčin rozdílného vývoje členských zemí. Do těchto opatření patřila například liberalizace pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu a zabezpečení harmonizace národních hospodářských politik. Přijetí těchto opatření by znamenalo převedení některých pravomocí na orgány ES. [15]

V rámci hledání nových forem spolupráce vyvstala potřeba jednoznačné definice hospodářské a měnové unie. Podle jedné definice měnové unie by její zavedení bylo vázáno na úplnou a neodvolatelnou směnitelnost národních měn jednotlivých členských států a fixované měnové kurzy. Podle jiného pojetí byla definice upravena a uváděla, že by měla být možnost platit národními měnami ve všech zemích unie. A podle ještě jiného pojetí by se za měnovou unii dala považovat oblast, kde se národní měny nahradily společnou měnou. [16]

2.3. Wernerův plán

V prosinci 1969 byl na konferenci nejvyšších představitelů ES v Haagu představen konkrétní stimul k vytvoření hospodářské a měnové unie. V průběhu konference byla vybrána skupina expertů, kteří měli za úkol pod vedením lucemburského ministerského předsedy a ministra financí Piera Wenera vyhotovit návrh přechodu členských zemí k hospodářské a měnové unii. Tento návrh byl prezentován Wernerovou komisí Radě ministrů 7. října 1970 a byl označen jako Wernerova zpráva (A Report to the Council and the Commission on the Realisation by Stages of Economic and Monetary Union in the Community). [15]

Obsahem Wernerovy zprávy byla koncepce fungování hospodářské a měnové unie, která by se měla postupně tvořit, tento proces by probíhal ve třech etapách a trval by přibližně deset let. Wernerův plán obsahoval některá kritéria, která by měla být splněna, jako například zavedení úplné a neodvolatelné směnitelnosti národních měn při stabilitě měnových kursů a neměnnosti měnových parit, zavedení jednotné měnové politiky řízené centrální měnovou institucí, centralizované rozhodování o hospodářské a rozpočtové politice, jednotnou politiku v oblasti pohybu kapitálu a sjednocení daňových soustav. [16]

V plánu byl také zahrnut obsahový a časový rámeček jednotlivých etap. V první etapě, která probíhala v průběhu let 1971 – 1973 a během 3 let mělo dojít k harmonizaci daní, ke sjednocení úrokových sazeb, k prohloubení spolupráce krátkodobých a střednědobých hospodářských politik, ke spolupráci v oblasti měnové a úvěrové politiky, ke sladění vystupování členských zemí ES v Mezinárodním měnovém fondu a k zavedení střednědobé finanční pomoci. V průběhu druhé etapy, která probíhala v letech 1974 – 1976 mělo dojít ke splnění následujících ustanovení jako je koordinace

hospodářské politiky v oblasti státního rozpočtu, uvolňování pohybu kapitálu, sjednocení daňových sazeb, sladění postupu centrálních bank při intervenování devizových trzích a k zúžení kursového rozpětí, ve kterém se mohou pohybovat vzájemné kursy národních měn. Poslední etapa probíhala v letech 1977 – 1980, v tomto období mělo dojít k transferu pravomocí národních ekonomik na instituce ES, aby bylo zaručeno dobré fungování HMU. Z toho důvodu by se měl vytvořit speciální společně spravovaný Evropský rezervní fond, ve kterém by každá členská země měla část svých devizových rezerv. V této etapě by měla být vytvořena Rada ústředních bank, nastat liberalizace pohybu kapitálu uvnitř ES a být dokončena harmonizace daňových systémů. V rozmezí 3 let se předpokládalo odstranění kursových rozpětí a vymezení pevných měnových parit.

Tento plán se setkal s velkou podporou. Souhlasila s ní většina členských zemí kromě jediné (Francie), ta ho pokládala za přílišný zásah do své národní suverenity a právě díky tomuto nesouhlasu došlo k odmítnutí této koncepce. Místo toho byla schválena Rezoluce Rady ministrů a zástupců vlád členských zemí o etapovitém uskutečňování hospodářské a měnové unie. Schválením této rezoluce byl učiněn krok vzad, a protože dle Římských smluv nejsou rezoluce právně závazné. Opět byl schválen plán, který byl založen dobrovolnosti a projevu dobré politické vůle. V roce 1971 byl plán narušen mezinárodní měnovou krizí, ta zapříčinila příliv spekulativního kapitálu do Evropy a v důsledku došlo k opuštění systému pevných měnových kursů. [16]

2.4. Evropský měnový systém

V důsledku zavedení volně pohyblivých měnových kursů nastala měnová nestabilita, která negativními vlivy působila na fungování již existujících integračních mechanismů v rámci ES. Proto nastala snaha členských zemí dosáhnout urychleně měnové integrace. S nápadem na vlastní měnový systém přišli nejvyšší představitelé Francie a SRN, dvě nejsilnější členské země ES. Jejich návrh přijal konkrétní podobu až v červnu roku 1978 na zasedání Rady ministrů v Brémách, kde byla prezentována koncepce Evropského měnového systému (European Monetary System – EMS). EMS byl zbudován na pevných zásadách, jedním ze základních kritérií měl být intervenční mechanismus zajišťující kursovou stabilitu, dalším kritériem mělo být zavedení Evropské měnové jednotky (European Currency Unit – ECU), dále měli členské země sjednotit svoji politiku měnových kursů vůči třetím zemím a posledním kritériem mělo být v průběhu

dvou let vytvoření Evropského měnového fondu nahrazující Evropský fond měnové spolupráce. Evropský měnový systém začal platit 13. března 1979 a jeho členy se staly všechny členské země ES a postupně se k nim připojovaly i ostatní státy. Evropský měnový systém byl založen na třech vzájemně propojených prvcích, první byla evropská měnová jednotka ECU, druhý byl kursový mechanismus a třetí byl úvěrový mechanismus. [16]

2.5. Evropská měnová jednotka

V Evropském měnovém systému byla zavedena nová umělá měnová jednotka, která se nazývala Evropská měnová jednotka (European Currency Unit - ECU) a byla odvozována z koše měn členských zemí.

Složení měnového koše se nijak nezměnilo, pořád v něm byly zastoupeny všechny národní měny všech členských zemí. Co ovšem nezůstalo beze změny, bylo váhové zastoupení jednotlivých měn a to v souvislosti s podílem země na hrubém domácím produktu, s podílem země na vzájemném obchodu a podílem centrálních bank na ujednání o krátkodobé finanční podpoře. Dle usnesení Rady ministrů bylo rozhodnuto, že se složení měnové koše bude moci upravovat po šesti měsících, dále mělo dojít každých pět let k přezkoumání. V případě, že by se váha měny zahrnuté v koši změnila o více než 25%, mělo dojít k modifikaci koše. Pouze dvakrát za celou historii došlo ke změně vah a vždy to bylo v souvislosti s přistoupením nové členské země. První úprava nastala v době připojení Řecka k Evropskému měnovému systému. Podruhé se váha koše upravovala v roce 1989 z důvodu připojení Španělska a Portugalska do Evropského měnového systému.

Jelikož v roce 1993 vstoupila v platnost Maastrichtská dohoda, tak již úpravy koše nebyly potřeba a hodnoty zůstaly zafixovány na hodnotách z 21. září 1989.

Tato uměle vytvořená jednotka měla v rámci ES několik využití. Využívala se například jako platební prostředek mezi centrálními bankami jednotlivých členských zemí, jako zúčtovací jednotka v rámci intervenčního a úvěrového mechanismu, sloužila jako měnová jednotka institucí Evropského společenství. A také se využívala k určení hodnoty středních kursů měn členských zemí a určovala pásmo, z kterého se mohly běžné kursy odchylovat. ECU byla zúčtovací jednotkou, která byla využívána

centrálními bankami a institucemi ES. Evropská měnová jednotka pomáhala udržovat i kursový systém Evropského měnového fondu. [16]

Tabulka 1: Váhy národních měn v ECU

Měna	Národní měna v 1 ECU			Podíl národní měny v %		
	13. 3. 1979	17. 9. 1984	21. 9. 1989	13. 3. 1979	17. 9. 1984	21. 9. 1989
Německá marka	0,828	0,719	0,6242	32,98	32,08	31,915
Francouzský frank	1,15	1,31	1,332	19,83	19,06	20,306
Nizozemský gulden	0,286	0,256	0,2198	10,51	10,13	9,87
Belgický frank	3,8	3,85	3,301	9,64	8,57	8,183
Italská lira	109	140	151,8	9,49	9,98	7,840
Dánská koruna	0,217	0,219	0,1976	3,06	2,69	2,653
Irská libra	0,00759	0,00878	0,00855	1,15	1,20	1,086
Britská libra	0,0885	0,0878	0,08784	13,34	15	12,452
Řecká drachma	-	1,15	1,44	-	1,31	0,437
Španělská peseta	-	-	6,885	-	-	4,138
Portugalské escudo	-	-	1,393	-	-	0,695

Zdroj: *Vlastní zpracování, 2012 dle [9]*

2.6. Úvěrový a kursový mechanismus EMS

Další důležitou částí Evropského měnového systému byl kursový mechanismus (Exchange Rate Mechanism – ERM). Tento systém stál na intervencích centrálních bank, které chtěli dosáhnout stability měnových kursů. K tomuto cíli byla použita intervence na udržení vzájemných kursů národních měn a intervence na udržení kursů národních měn k ECU.

V případě první intervence šlo o zákrok centrálních bank, díky kterému bylo možné udržovat tržní kursy národních měn v zpočátku určeném pásmu. Všichni členové EMS měly stanoveny střední kurs k ECU. Z těchto středních kursů poté vznikly bilaterální střední kursy národních měn, tzv. cross rate. Všechny státy účastné kursového mechanismu EMS musí dodržovat vzájemné kursy v určitém rozpětí, jedná se o tzv. horní a dolní intervenční bod a v té době byl stanoven na $\pm 2,25\%$, to se změnilo v roce 1993, kdy hodnota vzrostla na $\pm 15\%$.

Druhá intervence byla o snaze pomoci stabilizovat kursy národních měn k ECU. Tato intervence by měla nastat, v případě dosažení kritické hodnoty tzv. ukazatele

divergence. Tento ukazatel mohl nabývat jakékoli hodnoty v rozmezí $\pm 100\%$, to by mohlo nastat v případě, že se denní kurs k ECU odchýlil od středního kursu k ECU o celé rozmezí. Existovaly maximální hranice odchylky od denního kursu. Toto maximum nabývá hodnoty $\pm 75\%$ (kritická hodnota ukazatele). Pokud se ukazatel divergence vyvíjel po delší dobu jinak než ostatní země, tak by po zvážení příčin mělo být splněno několik ustanovení. Těmi jsou například intervence na devizovém trhu, interní měnová opatření, změna středních kursů a jiná hospodářská opatření. Ovšem pokud stát tato opatření nezavedl, tak se nic nestalo, jelikož jejich plnění nebyla závazná. Nakonec se ukázalo, že systém měl pouze psychologický význam.

Mechanismus pevných měnových kurzů nemohl dlouhodobě fungovat sám, proto musel být doplněn mechanismem úvěrovým. A to proto, aby centrální banky měly přístup ke zdrojům, pomocí kterých by intervenovaly na devizových trzích, a tím pomohli stabilizaci svých měn. Byl kvůli tomu zřízen Evropský měnový fond, kam se měli směřovat všechny úvěrové mechanismy. Tento fond měl svou činnost zahájit o dva roky později než evropský měnový systém, tento záměr se ovšem nepodařil naplnit. Namísto něho vznikl mechanismus finanční pomoci, pomocí kterého docházelo k zákrokům na devizových trzích. I přes nezřízení Evropského měnového fondu se ukázalo, že úvěrový mechanismus byl důležitou součástí EMS a také přispěl k vytvoření stabilního měnového systému. [16]

2.7. Delorsova zpráva

Další krok k prohloubení spolupráce v hospodářské a měnové oblasti začal vznikat na schůzce nejvyšších představitelů Evropského společenství v Hannoveru v červnu 1988. Na této schůzi Evropská rada ustanovila sedmnáctičlenný tým pod vedením předsedy Komise ES Jacquese Delorse k vypracování plánu na přechod členskými zeměmi ES k hospodářské a měnové unii. Tak v dubnu 1989 přišla na svět Delorsova zpráva (Delors Report), jinak také označována jako Zpráva o hospodářské a měnové unii v zemích Evropského společenství. Tento dokument se stal závaznou zprávou, která obsahovala organizační principy vytváření hospodářské a měnové unie. [15]

Delorsova zpráva obsahuje návrh na přechod členskými zeměmi k hospodářské a měnové unii. Tato zpráva na již dříve zmíněnou Wernerovu zprávu navazovala a navrhla vybudovat měnovou unii ve třech etapách. K tomu aby členské země mohli přejít

na měnovou unii, musí být splněno několik kritérií. Těmito kritérii jsou plná a nezrušitelná směnitelnost národních měn, liberalizace pohybu kapitálu a plná integrace bankovního sektoru a finančních trhů, zavedení pevných měnových kursů bez kurzových rozpětí, ustanovení jediné centrální banky s pravomocí v měnové politice a vytvoření společného fondu rezerv cizích měn. Oproti Wernerově zprávě je Delorsova zpráva značně odvážnější a předpokládá vytvoření měnové unie jako konstituované oblasti, ve které by nejen že měla být měnová politika řízena nadnárodně, ale také předpokládá zavedení jednotné měny. Jednotná měna by měla symbolizovat neodvolatelný a nenávratný přechod k měnové unii, úsporu transakčních nákladů souvisejících s konverzí národních měn a také snadnější provádění společné měnové politiky na úrovni nadnárodních institucí.

V červnu 1989 se v Madridu Delorsova zpráva projednávala. Původně ho podporovala většina členských zemí, ale nakonec plán podporovali pouze Francie, Belgie, Itálie a Dánsko. Nakonec se dospělo ke kompromisu, s tím že by se nejdříve měla věnovat pozornost konvergenci v hospodářské oblasti a to by mohlo k postupnému přechodu k měnové unii. [16]

3. Etapy budování EMU

První etapa zavedení měnové unie byla zahájena 1. července 1990. V této etapě mělo dojít k prohloubení souladu hospodářských a měnových politik. Současně probíhal i proces posilování nezávislosti národních centrálních bank. V říjnu 1990 byl Radou ministrů vysloven předpokládaný konec první etapy a ten byl stanoven na 31. 12. 1993, ale to jen pokud se do té doby podaří vytvořit jednotný vnitřní trh a ratifikovat novou smlouvu o Evropské unii (EU). Všechny členské země přistoupily k realizaci zamýšleného cíle, ale tento proces byl zahájen za nepříznivých ekonomických podmínek. Tím se také ukázalo, že pro některé členské státy nebude snadné začlenit se do měnové unie a že se také budou muset zavést neoblíbená opatření. Nakonec byla první etapa docela úspěšná, přestože proces koordinace nedosáhl předpokládaného stupně. Nedokázaly se uskutečnit všechny cíle, a to především v oblasti kursové stability. Také se v průběhu první etapy prohlubovaly ekonomické problémy kursového mechanismu a to do takové míry, že ho muselo v září 1992 několik států opustit. Velmi dobře byl zvládnut proces liberalizace pohybu kapitálu i finančních trhů. [16]

Po ukončení první etapy nastoupila druhá etapa, která začala 1. ledna 1994. Byla to jedna z nejdůležitějších a nejnáročnějších etap. V ten samý den také vznikl Evropský měnový institut (European Monetary Institute – EMI), který převzal místo po zaniklém Evropském fondu měnové spolupráce a také na konci této etapy zanikl. EMI měl působit na rozvíjení spolupráce mezi centrálními bankami a měl za úkol koordinovat měnové politiky jednotlivých zemí a tím zabezpečovat měnovou stabilitu. Tento institut poté ve třetí etapě nahradila Evropská centrální banka. Evropský měnový institut byl orgán s velkým množstvím úkolů, ale na druhou stranu neměl skoro žádné kompetence. [15]

K tomu aby mohlo dojít k přechodu ke třetí etapě vytváření hospodářské a měnové unie bylo nutné splnit různé úkoly, které byly dány Maastrichtskou dohodou. Nejprve bylo nutné přichystat podmínky nutné k ustanovení jednotné měnové politiky a muselo to být učiněno takovým způsobem, aby ji bylo možno realizovat již od začátku třetí fáze. K tomu ale bylo nutné harmonizovat pojmy a měnové statistiky, vymezit nástroje měnové politiky a zlepšit mezinárodní platební systémy. Dále bylo třeba připravit nové evropské bankovky a mince a bylo nutné vymezit Evropský systém centrálních bank. Muselo dojít k posílení koordinace měnové politiky za účelem zlepšení cenové stability.

V této fázi sice měnová politika stále patřila pod působnost národních centrálních bank, ale všechny případné změny bylo nutné konzultovat s EMI. Dále měl za úkol sledovat Evropský měnový systém a vývoj ECU za účelem přechodu od systému měnových kursů s rozšířeným oscilačním pásmem k systému s pevnými paritami, jednotnou měnovou politikou a jednotnou měnou. Evropský měnový institut také prováděl poradenskou a konzultativní činnost pro centrální banky členských zemí. EMI měl ve své pravomoci možnost vytvářet a zveřejňovat svá doporučení ohledně nejen měnové politiky, ale i ostatních politik, které by mohly nějakým způsobem ovlivňovat vnitřní nebo vnější měnovou situaci Evropské unie a nějakým způsobem působit na fungování Evropského měnového systému. Měnový institut mohl dále poskytovat pomoc v rámci legislativy. Tato pravomoc měla dopomoci k tomu, aby cílem každé centrální banky byla cenová stabilita. Některé státy potřebovaly pouze dílčí úpravy, ale v jiných bylo potřeba daleko hlubších změn, které měly vést k nezávislosti centrálních bank. Evropský měnový institut kooperoval s jinými institucemi EU na přípravách třetí etapy HMU. To prováděl pomocí kontroly plnění konvergenčních kritérií jednotlivých členských zemí. Komise 31. května 1995 publikovala Zelenou knihu o vytvoření HMU. Tato zpráva obsahovala postup při zavedení jednotné měny. [16] Na summitu, v Madridu, v roce 1995 se rozhodlo, že se společná měna bude jmenovat euro a tento název nahradí název ECU. Také se zde rozhodlo o datumu zahájení třetí etapy, které bylo stanoveno na 1. ledna 1999. V takovém případě budou jednotlivé členské země posuzovány dle svých makroekonomických údajů za rok 1997. Na této konferenci se vyslovila Evropská rada s tím, že bude požadovat přísné plnění konvergenčních kritérií. Na naléhání Německa se v Amsterdamu ve dnech 16. a 17. června 1997 schválila rezoluce Pakt stability a růstu. Důvodem pro schválení této rezoluce bylo zajištění plnění fiskálních kritérií i po vstupu. [15]

Třetí etapa byla oficiálně zahájena 1. ledna 1999 a její konec datujeme k 30. červnu 2002. V době zahájení této etapy byly pevně zafixovány směnné kurzy mezi měnami vstupujících států a eurem. [20]

Tabulka 2: Přepočítací koeficienty mezi měnami zakládajících zemí HMU a eurem

Stát	Měna	Ekvivalent za 1 euro
Irsko	IEP	0,787564
Německo	DEM	1,95583
Nizozemsko	NLG	2,20371
Finsko	FIM	5,94573
Francie	FRF	6,55957
Rakousko	ATS	13,7603
Belgie/Lucembursko	BEF/LUF	40,3399
Španělsko	ESP	166,386
Portugalsko	PTE	200,482
Řecko	GRD	340,750
Itálie	ITL	1936,27

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012 dle [20]

Od 1. ledna 2002 nastalo první zavedení eura do oběhu a nahrazení národních bankovek a mincí eurem. Z důvodu velké náročnosti výměny národních měn za euro a také velké zátěži na zainteresované subjekty (firmy, široká veřejnost, obchodní a bankovní sektor) bylo rozhodnuto proces zkrátit na co nejnižší možnou dobu, to znamenalo, že výměna byla dokončena 28. února 2002, přestože byl konec stanoven na 30. června toho roku. [20]

3.1. Maastrichtská kritéria

Státy, které se chtěly stát členy Evropské hospodářské a měnové unie, musely bezpodmínečně splnit vstupní podmínky, tzv. konvergenční neboli maastrichtská kritéria. Tato kritéria jsou vymezena ve Smlouvě o ES, která se dnes nazývá Smlouva o fungování EU. Tato konvergenční kritéria umožňují plnění konkrétních ekonomických cílů a makroekonomických dat, a nejen že pomáhají navázat těsnější vztahy mezi ekonomikami členských států, ale také je to politický příslib budování HMU. V době ustanovování, která kritéria se vůbec mají vůbec brát v potaz při vstupu do HMU, vyvstala otázka, zda jsou vůbec konvergenční kritéria potřebná pro začlenění členských států do třetí etapy. Tento spor byl velice ožehavý a to z důvodu možného konfliktu mezi jednotlivými pozicemi. Vyjednávání nakonec vzali do rukou němečtí a nizozemští zástupci, překvapující zde byla podpora Španělska. Některé státy

z členských zemí nebyli příznivě nakloněni plnění konvergenčních kritérií, ale na druhé straně zde byl strach, že při nepřijetí či neplnění by byla ohrožena jejich šance na vstup do HMU. Nakonec se po velké debatě jednotlivých skupin podařilo dosáhnout kompromisu a z tohoto kompromisu nakonec vzešla konečná kritéria. Kritéria už sice byla stanovená, ale ještě se každé kritérium muselo kvantifikovat. Obecně se mělo za to, že každá přistupující země by měla vykazovat co největší míru hospodářského sblížení a vývoj jejich ekonomik měl být v pořádku. To mělo vést ke stabilitě eura. V případě konvergenčních kritérií se dá mluvit o třech principech, které se dají uplatnit. První princip stanovoval, že přechod členských zemí k HMU bude pozvolný, ale plynulý. Druhý princip se zaměřil na fixaci časového plánu vzniku HMU, to mělo vytvořit tlak na splnění konvergenčních kritérií. Třetím principem bylo stanoveno, že do HMU nevstoupí všechny členské země najednou, ale postupně, podle toho jak budou plnit kritéria. [20]

Konvergenční, neboli maastrichtská kritéria lze rozdělit na tři měnová kritéria (kritérium cenové stability, úrokové kritérium a kritérium směnného kurzu) a dvě fiskální kritéria (kritérium vládního deficitu a kritérium veřejného dluhu). Jako šesté konvergenční kritérium lze ustanovit nezbytnost právní konvergence. Musíme jasně vymežit to, že konvergenční kritéria nejsou ta samá kritéria jako v teorii optimální měnové oblasti. Tato kritéria se od sebe zásadně liší. V případě teorie optimální měnové oblasti jde o potřebu pružného pracovního trhu, mobility pracovní síly a pružnosti mezd, při splnění těchto kritérií dostáváme úspěšnou měnovou unii. Další rozdíl je v tom, že v případě teorie optimální měnové oblasti jde o mikroekonomická kritéria a v případě konvergenčních kritérií se jedná o makroekonomická kritéria. Maastrichtská kritéria byla ustanovena jako prevence proti inflačním tlakům (inflační kritérium a fiskální kritéria) a ve prospěch celkové stability jednotné měny (měnové a úrokové kritérium). Důvod existence kritérií je tedy velmi jednoduchý, při jejich neexistenci by hrozilo riziko nestability a inflačních tendencí. [20]

3.1.1. Kritérium cenové stability

Kritérium cenové stability je asi to nejdůležitější kritérium a zaměřuje se na udržení cenové stability. Článek 140 odstavec 1 první odrážka Smlouvy vyžaduje: „*dosažení vysokého stupně cenové stability patrné z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše tří členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších*

výsledků.“ [7, str. 7] Článek 1 Protokolu číslo 13 o kritériích konvergence, na který se odkazuje v článku 140 Smlouvy, stanoví, že: „*kritérium cenové stability, jak je uvedeno v čl. 140 odst. 1 první odrážce Smlouvy o fungování Evropské unie, znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. Inflace se měří pomocí indexu spotřebitelských cen na srovnatelném základě s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.*“ [7, str. 7]

Míru inflace můžeme vypočítat jako přírůstek posledního dostupného dvanácti měsíčního průměru harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (Harmonized Index Consumer Prices - HICP) oproti předchozímu dvanáctiměsíčnímu průměru. Referenční hodnota kritéria cenové stability se počítá jako 1,5 procentního bodu plus prostý aritmetický průměr inflace tří zemí, které dosáhly nejnižší míry inflace, za předpokladu, že tato míra inflace je v souladu s požadavky cenové stability. [4]

Jedná se o jedno z nejpřísněji sledovaných kritérií pro vstup kandidátských zemí do třetí etapy hospodářské a měnové unie. V případě, že by platila fixace měnového kurzu, tak by vyšší míra inflace v jedné z členských zemí značila zdražování vývozu a také snižování konkurenceschopnosti, což by mohlo v konečném důsledku vést až ke znehodnocení domácí měny.

3.1.2. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Dlouhodobými úrokovými sazbami se zabývá druhé kritérium. Článek 140, odstavec 1, čtvrtá odrážka Smlouvy vyžaduje: „*stálost konvergence dosažené členským státem a jeho účast v mechanismu měnových kurzů Evropského měnového systému, která se odráží v úrovních dlouhodobých úrokových sazeb.*“ [7, str. 13] Článek 4 Protokolu číslo 13 o kritériích konvergence, na který se odkazuje v článku 140 Smlouvy, specifikuje, že: „*kritérium konvergence úrokových sazeb znamená, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných*

papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.“ [7, str. 13]

Dlouhodobá úroková sazba se počítá pomocí aritmetického průměru za posledních dvanáct měsíců, za které jsou k dispozici údaje harmonizovaného indexu spotřebitelských cen. Referenční hodnota se vypočítá jako nevážený aritmetický průměr dlouhodobých úrokových sazeb ve třech členských zemích, ve kterých bylo dosaženo nejlepších výsledků referenčních hodnot cenové stability. K měření úrokových sazeb se používají harmonizované dlouhodobé úrokové sazby, které pomáhají hodnotit konvergenci. [4]

Dlouhodobé úrokové sazby jsou ve většině případů pouze odrazem posudku dlouhodobé inflace trhem. K tomu abychom dosáhli nízké dlouhodobé úrokové sazby, bychom museli nějakým způsobem na svou stranu získat finanční trhy, které jsou pochopitelně většinou nedůvěřivé, a přesvědčit je, že míra inflace bude pořád nízká.

3.1.3. Kritérium fiskálního vývoje

Toto kritérium lze rozčlenit na dvě části. První část se zabývá deficitem veřejných rozpočtů. Tento deficit se většinou sleduje v krátkodobém až střednědobém časovém horizontu. Druhou částí toho kritéria je veřejný dluh, který nás informuje o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. Kritérium fiskálního vývoje může být splněno pouze za předpokladu splnění obou částí, tj. deficit veřejného rozpočtu a veřejný dluh.

Článek 140 odstavec 1 druhá odrážka Smlouvy vyžaduje: „*dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavů veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek ve smyslu čl. 126 odst. 6.*“ [7, str. 9] Článek 2 Protokolu číslo 13 o kritériích konvergence, na který se odkazuje v čl. 140 Smlouvy, specifikuje, že: „*kritérium stavu veřejných financí, jak je uvedeno v čl. 140 odst. 1 druhé odrážce uvedené smlouvy, znamená, že v době šetření se na členský stát nevztahuje rozhodnutí Rady podle čl. 126 odst. 6 uvedené smlouvy o existenci nadměrného schodku.*“ [7, str. 9] Článek 126 stanoví postup při nadměrném schodku. Podle článku 126 odstavec 2 a 3 Smlouvy vypracuje Evropská komise zprávu, pokud členský stát EU nesplňuje požadavky dodržování rozpočtové kázně, a to zejména pokud: „*poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu překročí*

referenční hodnotu (stanovenou v Protokolu o postupu při nadměrném schodku jako 3% HDP), ledaže by:

- *buď poměr podstatně a nepřetržitě klesal a dosáhl úrovně, která se blíží referenční hodnotě,*
- *nebo by překročení referenční hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a poměr zůstával blízko k referenční hodnotě,*

a poměr veřejného dluhu k hrubému domácímu produktu překročí referenční hodnotu (stanovenou v Protokolu o postupu při nadměrném schodku jako 60% HDP), ledaže se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě. “[7, str. 9]

V souvislosti s tímto kritériem byl v roce 1997 schválen Pakt stability a růstu. Tento pakt byl schválen za cílem zabezpečit rozpočtové disciplíny v zemích, které se chystají vstoupit do třetí etapy HMU. Schválení bylo důležité, protože původní smlouva neobsahovala žádné nástroje, které mohli pomoci donutit členské země, které po přijetí eura přestaly dodržovat nastavená konvergenční kritéria, vrátit se zpět k fiskální stabilitě. V tomto paktu byl také zveřejněn Postup při nadměrném deficitu. Bylo uvedeno, že při nedodržení stanovených podmínek, bude členské zemi vystavena peněžní pokuta. Pokud členská země nechce platit pokutu za nadměrný deficit, musí tento deficit snížit do konce následujícího roku. Tento pakt je závazný pro všechny členské země. Rozdíl je akorát v tom, že členské země, které jsou uvnitř eurozóny, vypracovávají tzv. měnový program, ve kterém vysvětlují své střednědobé rozpočtové cíle. A státy, které nejsou členy měnové unie, vypracovávají a předkládají Komisi ES tzv. konvergenční programy, jejichž obsahem by měli být stabilizační programy. [16]

3.1.4. Kritérium stability měnového kurzu

Poslední konvergenční (maastrichtské) kritérium se zabývá kursovou stabilitou, která je splněna účastí v Evropském měnovém systému a tím, že po dobu dvou let nenastala žádná devalvace dané měny vůči měně jiné země. Článek 140, odstavec 1, třetí odrážka Smlouvy požaduje: *„dodržování normálního flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem měnových kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči euru.“* [7, str. 11] Článek 3 Protokolu číslo 13 o kritériích konvergence, stanoví, že: *„kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů*

Evropského měnového systému, jak je uvedeno v čl. 140 odst. 1 třetí odrážce uvedené smlouvy, znamená, že členský stát alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením dodržoval flukтуаční rozpětí stanovené mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům. Zejména pak nesměl členský stát v tomto období z vlastního podnětu devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči euru.“ [7, str. 11] Stabilita směnného kurzu vůči euru se hodnotí, tak že se zaměříme na pohyb směnného kurzu blízko centrální parity v ERM II (Exchange Rate Mechanism II). K tomu abychom mohli s jistotou určit, zda kurz byl nebo nebyl vystaven „silným tlakům“ můžeme použít několik kroků. Za prvé bychom měli zhodnotit velikost odchylky směnného kurzu od centrální parity vůči euru v ERM II, dále bychom mohli vyhodnotit některé ukazatele (např. krátkodobé úrokové diferenciály). Poté se zaměříme na posouzení úlohy devizových intervencí a nakonec vezeme v potaz úlohu programů mezinárodní finanční pomoci při stabilizaci měny. [15]

Smlouva odkazuje na kritérium účasti v Evropském měnovém systému (ERM do prosince 1998 a následně ERM II od ledna 1999). Systém ERM II byl vystaven na těchto principech:

- členství v systému je dobrovolné, i když se předpokládá účast kandidátských zemí,
- základním pilířem systému ERM II je euro,
- v platnosti zůstává široké oscilační pásmo $\pm 15\%$, které může být v případě potřeby zúžené,
- centrální parity byly stanoveny jako kurzy národních měn vůči euru,
- je požadovaná minimální dvouletá účast v systému ERM II, bez toho aniž by se devalvovala národní měna,
- zůstala zachovaná intervenční povinnost, která může být odmítnuta v případě ohrožení cenové stability.

Všechna výše uvedená kritéria by měla být plněna všemi kandidátskými zeměmi v dlouhodobém horizontu. Nemělo by se stát, že by členská země po vstupu do EMU přestala dodržovat dohodnuté hodnoty vyplývající z konvergenčních kritérií. Realita je ovšem naprosto odlišná. Většina zemí po vstupu do eurozóny přestane stanovená kritéria plnit a tím dochází k tomu, že se ekonomiky ve své sladěnosti rozcházejí. Většina států dlouhodobě neplní skoro žádné kritérium, snad kromě kritéria

dlouhodobých úrokových sazeb a i to přestává být pravda. Nejlépe jsou na tom nově přistupující země, jelikož se na plnění konvergenčních kritérií klade v době vstupu velký důraz. A v době finanční a hospodářské krize je plnění kritérií ještě o tolik složitější. Evropská komise a Evropská centrální banka také vydávají Konvergenční zprávy, kde se uvádí nakolik jednotlivé země plní maastrichtská kritéria.

4. Zhodnocení plnění maastrichtských kritérií v době založení EMU

V době, kdy se přemýšlelo o zavedení jednotné měny, měla Evropská unie 15 členů, z toho Velká Británie a Dánsko do měnové unie vstoupit nechtěly. Ostatní země se snažily o splnění maastrichtských kritérií, ale jejich plnění se ukázalo jako velmi komplikované. Jako velkým problémem se ukázalo splnění fiskálních kritérií, měnová překvapivě zase tak velký problém nedělala. Mohlo za to asi také to, že v době, kdy se definovala maastrichtská kritéria, byla hospodářská situace velice pozitivní. A tím, že se stanovily průměrné hodnoty rozpočtových deficitů a veřejného zadlužení v době hospodářského růstu bylo způsobeno, že v době hospodářské krize se kritéria splňovala jen velmi těžce. První termín v roce 1996, kdy se mělo přejít na jednotnou měnu, se ukázal jako nereálný, jelikož v té době jen velice málo zemí plnilo všechna konvergenční kritéria. Nakonec se splnění kritérií povedlo a v roce 1999 vstoupily do měnové unie všechny přistoupivší státy, kromě Řecka, které se k nim přidalo až v roce 2001.

Pro vstup do měnové unie byly zásadní informace o jejich plnění z roku 1997. Proto se v této části zaměřím na plnění maastrichtských kritérií od roku 1996 až do roku 1998.

Tabulka 3: Kritérium cenové stability (HICP v %)

	1996	1997	1998
Referenční hodnota	2,5	2,7	2,7
Belgie	1,8	1,5	1,4
Dánsko	2,1	1,9	1,9
Finsko	1,1	1,2	1,3
Francie	2,1	1,3	1,2
Irsko	2,2	1,2	1,2
Itálie	4,0	1,9	1,8
Lucembursko	1,2	1,4	1,4
Německo	1,2	1,5	1,4
Nizozemí	1,4	1,9	1,8
Portugalsko	2,9	1,9	1,8
Rakousko	1,8	1,2	1,1
Řecko	7,9	5,4	5,2
Španělsko	3,6	1,9	1,8
Švédsko	0,8	1,8	1,9
Velká Británie	2,5	1,8	1,8

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012 dle [6]

Jak můžeme z Tabulky 3 vyčíst, tak obecně splnění kritéria cenové stability nebyl velký problém. V roce 1996 sice toto kritérium neplnilo pět zemí a to konkrétně Itálie, Portugalsko, Řecko, Španělsko a Velká Británie. Tyto státy kromě Velké Británie měly inflaci, vysoce převyšující stanovenou hodnotu. Velká Británie byla přesně na stanovené hodnotě, což bychom mohli považovat také za pozitivní. V letech 1997 a 1998 míra inflace v členských zemích nabývala hodnot mezi 1 až 2%. Což byl velice příznivý vývoj, jelikož kritérium nabývalo hodnoty 2,7%. Řecko se sice snažilo dosáhnout požadovaných hodnot, ale moc se mu to nedařilo. V roce 1996 míra inflace dosahovala 7,6%, v dalších dvou letech se jí sice dařilo postupně snižovat, ale i přesto byla míra pořád vysoko nad požadovaným stavem. A hodnota 5,2% v roce 1998 se opravdu ani trochu neblížila požadované hodnotě 2,7%.

Země, které toto kritérium splnily, tak ukázaly vůli snižovat míru inflace až na úroveň země s nejnižší mírou inflace. Díky tomuto násilnému snižování inflace docházelo k dočasnému růstu nezaměstnanosti. [15]

Tabulka 4: Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb (v %)

	1996	1997	1998
Referenční hodnota	8,2	7,6	7,5
Belgie	6,5	5,8	5,7
Dánsko	7,2	6,3	6,2
Finsko	7,1	6,0	5,9
Francie	6,3	5,6	5,5
Irsko	7,3	6,3	6,2
Itálie	9,4	6,9	6,7
Lucembursko	6,3	5,6	5,6
Německo	6,2	5,6	5,6
Nizozemí	6,2	5,6	5,5
Portugalsko	8,6	6,4	6,2
Rakousko	6,3	5,7	5,6
Řecko	14,4	9,9	9,8
Španělsko	8,7	6,4	6,3
Švédsko	8,0	6,6	6,5
Velká Británie	7,9	7,1	7,0

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012 dle [6]

Toto kritérium mělo za cíl stabilizovat ekonomické prostředí v HMU. Velké rozdíly v úrokových mírách v době zahájení třetí etapy by mohly způsobit vznik velkého rizika

nárazových kapitálových přesunů a s nimi spojených kapitálových zisků a ztrát. Vstupem do třetí etapy budování HMU budou zafixovány měnové kurzy a to pomůže investorům, které zbaví strachu z kurzového rizika, jelikož už budou moct rychle a jednoduše převést kapitál z jedné země do druhé. [15]

Oblast dlouhodobých úrokových sazeb se vyvíjela v letech 1996 až 1998 podobně jako oblast cenové stability. V roce 1996 toto kritérium nesplnily 4 země a to konkrétně Itálie, Portugalsko, Řecko a Španělsko. Podobně jako u kritéria cenové stability, tak i tady se podařilo všem státům, kromě Řecka, od roku 1997 plnit referenční hodnoty. V Řecku se hodnoty kritérií vyskytovaly vysoko nad požadovanými hodnotami. I když se Řecku podařilo v roce 1997 snížit hladinu dlouhodobé úrokové sazby o 4,5%, tak to na splnění kritéria nestačilo. V roce 1998 dlouhodobá úroková sazba nabýval hodnoty 9,8%, což převyšuje kritérium o 2 procentní body. V tabulce také můžeme vidět, že v letech 1997 a 1998 všechny ostatní státy plnily toto kritérium s rezervou okolo 1 procentního bodu.

Tabulka 5: Kritérium vládního deficitu (v % HDP)

	1996	1997	1998
Referenční hodnota	-3	-3	-3
Belgie	- 3,2	- 2,1	- 1,7
Dánsko	- 0,7	0,7	1,1
Finsko	- 3,3	- 0,9	0,3
Francie	- 4,1	- 3,0	- 2,9
Irsko	- 0,4	0,9	1,1
Itálie	- 6,7	- 2,7	- 2,5
Lucembursko	2,5	1,7	1,0
Německo	- 3,4	- 2,7	- 2,5
Nizozemí	- 2,3	- 1,4	- 1,6
Portugalsko	- 3,2	- 2,5	- 2,2
Rakousko	- 4,0	- 2,5	- 2,3
Řecko	- 7,5	- 4,0	- 2,2
Španělsko	- 4,6	- 2,6	- 2,2
Švédsko	- 3,5	- 0,8	0,5
Velká Británie	- 4,8	- 1,9	- 0,6

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012 dle [6]

Problémy nastaly až u kritéria vládního deficitu, kde v roce 1996 neplnilo kritérium celých 11 zemí. V prvním roce se požadovaného stavu podařilo dosáhnout Dánsku,

Irsku, Nizozemí a Lucembursku. Lucembursko mělo dokonce 2,5% v přebytku. V roce 1997 se přebytku podařilo dosáhnout Dánsku, Irsku a Lucembursku. Největší schodek drželo Řecko ve výši 4% a po něm následovala Francie s deficitem přesně 3%. Všechny ostatní státy v roce 1997 splnily kritérium vládního deficitu. V roce 1998 se podařilo všem státům, bez výjimky, splnit požadované kritérium 3% HDP. Překvapivě toto kritérium splnilo i Řecko. Pozitivní bylo, že státy splnily tuto referenční hodnotu s rezervou, v průměru okolo 1,5 procentního bodu. Nově se v roce 1998 podařilo dosáhnout přebytku Švédsku a Finsku, samozřejmě přebytek si zachovaly i tři dříve zmíněné státy. Některé země toto kritérium trochu obešly použitím tzv. rozpočtových triků. Státy zaváděly různá opatření, jako kontrolu veřejných výdajů a vládních investic, zvyšování některých daní a příspěvků na sociální zabezpečení, také jim pomáhalo zavádění jednorázových daní a rozprodávání státního majetku.

Tabulka 6: Kritérium vládního dluhu (v % HDP)

	1996	1997	1998
Referenční hodnota	60	60	60
Belgie	126,9	122,2	118,1
Dánsko	70,6	65,1	59,5
Finsko	57,6	55,8	53,6
Francie	55,7	58	58,1
Irsko	72,7	66,3	59,5
Itálie	124,0	121,6	118,1
Lucembursko	6,6	6,7	7,1
Německo	60,4	61,3	61,2
Nizozemí	77,2	72,1	70
Portugalsko	65	62	60
Rakousko	69,5	66,1	64,7
Řecko	111,6	108,7	107,7
Španělsko	70,1	68,8	67,4
Švédsko	76,7	76,6	74,1
Velká Británie	54,7	53,4	52,3

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012 dle [6]

Kritérium vládního dluhu bylo nejproblémovější z hlediska jeho plnění. Podíl veřejného dluhu k HDP nesměl překročit práh 60%. V roce 1996 se pod hranici 60% podařilo dostat pouze čtyřem státům, a to Finsku, Francii, Lucembursku a Velké Británii. Belgie, Itálie a Řecko měly veřejný dluh přes 100%. Ten samý stav můžeme vidět i v roce

1997, ale zde můžeme u některých států pozorovat snižování veřejného dluhu. U Francie ale bylo zjištěno, že v roce 1997 došlo k nárůstu veřejného dluhu o 2,3%, i přes tento růst byla referenční hodnota splněna. I přes postupné snižování dluhu plnilo v roce 1998 dané kritérium pouze 6 států, a to Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Velká Británie a Lucembursko. Lucembursko bylo jedinou zemí, která měla veřejný dluh pod 10%, což bylo velice unikátní. Nakonec došlo ke změkčení kritéria a do EMU byly přijaty i státy, jako Itálie a Belgie, které měli veřejný dluh přes 118%.

Posledním kritériem byla stabilita měnového kurzu a jejím požadavkem byla dvouletá účast v Evropském měnovém systému. Tento požadavek splnilo deset zemí, které byli v systému od března 1996 až do února 1998, konkrétně se jednalo o Belgii, Dánsko, Francii, Irsko, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. V říjnu 1996 do systému vstoupilo Finsko a v listopadu Itálie. Nakonec se do systému ERM připojilo Řecko v březnu 1998. Velká Británie ani Švédsko své národní měny do systému měnových kurzů nezapojily.

Z konvergenční zprávy z roku 1998 můžeme vysledovat, že přechod na společnou, jednotnou měnu nebyl vůbec jednoduchý. Plnění jednotlivých konvergenčních kritérií byl pro jednotlivé ekonomiky bolestivý proces. Itálie, Řecko, Španělsko a Portugalsko v roce 1996 neplnily ani jedno z výše uvedených kritérií. Postupně se situace zlepšila a v roce 1997 kritérium cenové stability a kritérium dlouhodobých úrokových sazeb plnily kromě Řecka všechny členské země. A v roce 1998 se dokonce podařilo všem státům splnit kritérium vládního deficitu. První tři kritéria se podařilo splnit všem přístupujícím zemím s výjimkou Řecka. Řecko kromě kritéria vládního deficitu nespĺnilo žádné jiné požadované kritérium. Ale například kritérium veřejného dluhu splnilo v roce 1998 pouze 6 států, resp. nespĺnilo ho 8 států a Portugalsko mělo veřejný dluh na 60%, což splnilo požadované kritérium. Podmínka povinné dvouleté účasti v systému ERM nebyla splněna Itálií a Finskem, obě tyto země do tohoto systému vstoupily až na podzim roku 1996. Co mě udivilo, bylo to, že země, i přes nesplnění všech maastrichtských kritérií byly přijaty do měnové unie. Také za to možná mohl i fakt, že kdyby do měnové unie vstoupily pouze státy splňující všechna konvergenční kritéria, tak by unie měla pouze 5 členů, a to Finsko, Francie, Irsko, Lucembursko a Portugalsko. Dánsko, Švédsko a Velká Británie plnily také všechna kritéria, ale do měnové unie vstoupit odmítly.

V květnu roku 1998 byla Radou Evropské unie vybrána jedenáctka zemí, a to Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko, které můžou od 1. ledna 1999 přijmout jednotnou měnu. Zvláštní bylo, že například Belgie a Itálie vstupovali do měnové unie s veřejným dluhem přes 118%. Řecko přijato nebylo, jelikož nesplnilo čtyři z pěti konvergenčních kritérií. Ve většině případů Řecko požadované hodnoty jednotlivých kritérií převyšovalo závratným způsobem, asi největší rozdíl byl u veřejného dluhu, kde byl rozdíl ve výši 47,7%.

4.1. Zhodnocení maastrichtských kritérií po vzniku eurozóny

Počet zemí, které se staly členy Eurozóny, v průběhu let vzrostl a v současné době má 17 členů. K původním jedenácti zemí se jako první připojilo Řecko, které splnilo podmínky v roce 2001. Další státy se připojily až po dalším plánovém rozšíření Evropské unie v roce 2004. První zemí splňující všechna maastrichtská kritéria se stalo Slovinsko, které se k Eurozóně připojilo 1. ledna 2007. O rok později se podařilo naplnit kritéria Maltě a Kypru. Další zemí, která se připojila k Eurozóně, se stalo Slovensko, to se připojilo 1. ledna 2009. A v minulém roce se stalo zatím posledním členem měnové unie Estonsko.

U přistupujících zemí se klade velký důraz na plnění maastrichtských kritérií. Ale u původní jedenáctky zemí a Řecka můžeme pozorovat postupný pokles v plnění stanovených kritérií. Dochází k postupnému oslabování fiskální kázně a snahy naplňovat stanovená kritéria. Tímto dochází k velké nespravedlnosti, jelikož nově přistupující země musí striktně plnit všechna kritéria, jinak nebudou přijaty. Původních členů se toto již asi netýká, jelikož se skoro v žádných statistikách nesleduje plnění konvergenčních kritérií zeměmi Eurozóny. Sleduje se pouze plnění kritérií zeměmi, které se chystají vstoupit. K tomu Evropská centrální banka a Evropská komise vydávají docela podrobně zpracované konvergenční zprávy, kde se dozvíme, jak kandidátské země plní kritéria, ale již se nedozvíme, zda je plní i členové Eurozóny.

Nyní bych se zaměřil na plnění konvergenčních kritérií v současné době. Jelikož všichni členové mají jednotnou měnu, tak je bezpředmětné hodnotit kritérium stability měnového kurzu, z toho důvodu toto kritérium vypustím.

Tabulka 7: Kritérium cenové stability (HICP v %)

	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Referenční hodnota	3,1	2,7	2,5	2,8	1,5	3,1
Belgie	2,4	1,5	2,5	1,8	0,0	2,3
Estonsko	5,6	1,4	4,1	6,7	0,2	5,1
Finsko	2,7	1,3	0,8	1,6	1,6	3,3
Francie	1,8	2,2	1,9	1,6	0,1	2,3
Irsko	4,0	4,0	2,2	2,9	- 1,7	1,2
Itálie	2,3	2,8	2,2	2,0	0,8	2,9
Kypr	2,0	4,0	2,0	2,2	0,2	3,5
Lucembursko	2,4	2,5	3,8	2,7	0,0	3,7
Malta	2,5	1,9	2,5	0,7	1,8	2,4
Německo	1,9	1,0	1,9	2,3	0,2	2,5
Nizozemí	5,1	2,2	1,5	1,6	1,0	2,5
Portugalsko	4,4	3,3	2,1	2,4	- 0,9	3,6
Rakousko	2,3	1,3	2,1	2,2	0,4	3,6
Řecko	3,7	3,4	3,5	3,0	1,3	3,1
Slovensko	7,2	8,4	2,8	1,9	0,9	4,1
Slovinsko	8,6	5,7	2,5	3,8	0,9	2,1
Španělsko	2,8	3,1	3,4	2,8	- 0,2	3,1

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012 dle [13]

Tabulka 7 obsahuje naměřené hodnoty kritéria cenové stability jednotlivých členských zemí měnové unie. Jak můžeme z tabulky vyčíst, tak plnění tohoto kritéria je pro některé státy značně obtížné. V roce 1998, v době vzniku EMU, toto kritérium plnily všechny státy bez problému, ale o 3 roky později, v roce 2001 toto kritérium neplnilo Irsko, Nizozemí, Portugalsko a Řecko. Řecko přitom v tom roce do měnové unie vstoupilo. O dva roky později nespĺnilo referenční hodnotu Irsko, Itálie, Portugalsko, Španělsko a tradičně i Řecko. Ale v roce 2005 neplnily požadovanou hodnotu pouze Řecko, Španělsko a Lucembursko. Postupem let se situace postupně zlepšovala a v roce 2007 nenaplnily hodnotu pouze Irsko a jako obvykle i Řecko. Velmi dobrý byl rok 2009, kdy kritérium, které bylo pro ten rok velice nízké, nespĺnily Finsko a Malta. V tomto roce také zaznamenalo zlom Řecko, které poprvé od roku 1996 splnilo dané kritérium. Překvapivé bylo i to, že Řecko splnilo danou hodnotu právě v roce s velice nízkou referenční hodnotou. Problém naplnění kritéria nastal v roce 2010 a pokračoval i v roce 2011, kdy kritérium nedodržel 10 zemí, a to Estonsko, Finsko, Itálie, Kypr, Lucembursko, Portugalsko, Rakousko, Španělsko, Řecko a Slovensko.

Daleko větším problémem než je nenaplnění kritéria, je velká nevyrovnanost hodnot. Důležité není ani tak naplnění kritérií, ale to aby se všechny státy v této oblasti ubíraly jedním směrem a navzájem sladily své ekonomiky. Zajímavé je také to, že referenční hodnoty se počítají z hodnot naměřených ve všech státech Evropské unie. Prognózy ukazují, že hodnota inflace by se měla postupně snižovat, to ale záleží na vývoji hospodářské činnosti. Pro rok 2012 se průměrná hodnota inflace v Eurozóně odhaduje na 2,1% a v celé Evropské unii na 2,3%.

Tabulka 8: Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb (v %)

	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Referenční hodnota	6,9	5,8	5,3	6,2	6,3	4,7
Belgie	5,13	4,18	3,43	4,33	3,90	4,23
Estonsko	-	-	-	-	-	-
Finsko	5,04	4,13	3,35	4,29	3,74	3,01
Francie	4,94	4,13	3,41	4,30	3,65	3,32
Irsko	5,01	4,13	3,33	4,31	5,23	9,60
Itálie	5,19	4,25	3,56	4,49	4,31	5,42
Kypr	7,62	4,74	5,16	4,48	4,60	5,79
Lucembursko	4,86	3,32	2,41	4,46	4,23	2,92
Malta	6,19	5,04	4,56	4,72	4,54	4,49
Německo	4,80	4,07	3,35	4,22	3,22	2,61
Nizozemí	4,96	4,12	3,37	4,29	3,69	2,99
Portugalsko	5,16	4,18	3,44	4,42	4,21	10,24
Rakousko	5,08	4,14	3,39	4,30	3,94	3,32
Řecko	5,30	4,27	3,59	4,50	5,17	15,75
Slovensko	8,04	4,99	3,52	4,49	4,71	4,45
Slovinsko	-	6,40	3,81	4,53	4,38	4,97
Španělsko	5,12	4,12	3,39	4,31	3,98	5,44

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012 dle [10]

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb je všemi státy bez problému naplňováno. Jak můžeme v tabulce 8 vidět, tak asi nejlepší hodnoty jsou zaznamenány v roce 2005. To mohlo být způsobeno hospodářským růstem a tím že nebylo riziko velkých inflačních tlaků. Můžeme říci, že i když inflace není jediným faktorem způsobující změnu dlouhodobých úrokových sazeb, tak čím vyšší je inflace, tím vyšší jsou i dlouhodobé úrokové sazby. Velký problém s tímto kritériem nastal v roce 2011, kdy referenční hodnotu překročilo 7 zemí - Irsko, Itálie, Kypr, Řecko, Španělsko, Portugalsko a Slovinsko. Největší problém byl u Řecka, které stanovenou hodnotu

překročilo o 11%. Toto překročení je zčásti způsobeno finanční krizí, která v současné době sužuje Řecko. Jde o to, že čím jak roste vládní dluh, tak úměrně s ním rostou i dlouhodobé úrokové sazby. Druhou nejhorší zemí v plnění bylo Portugalsko, které přesáhlo dané kritérium o 5,5%.

Následující dvě kritéria (kritérium vládního deficitu a kritérium veřejného dluhu) se také souhrnně nazývají kritérium fiskálního vývoje. A toto kritérium je splněno pouze ze předpokladu, že jsou naplněna obě dílčí kritéria, jak kritérium vládního deficitu, tak kritérium veřejného dluhu. Z všech kritérií jsou tato kritéria plněna s velkými obtížemi, tedy v případě, že vůbec splněna jsou.

Tabulka 9: Kritérium vládního deficitu (v % HDP)

	2001	2003	2005	2007	2009	2010
Referenční hodnota	- 3	- 3	- 3	- 3	- 3	- 3
Belgie	0,4	- 0,1	- 2,7	- 0,3	- 5,8	- 4,1
Finsko	5,1	2,6	2,8	5,3	- 2,5	- 2,5
Francie	- 1,5	- 4,1	- 2,9	- 2,7	- 7,5	- 7,1
Irsko	0,9	0,4	1,7	0,1	- 14,2	- 31,3
Itálie	- 3,1	- 3,6	- 4,4	- 1,6	- 5,4	- 4,6
Lucembursko	6,1	0,5	0	3,7	- 0,9	- 1,1
Německo	- 3,1	- 4,2	- 3,3	0,2	- 3,2	- 4,3
Nizozemí	- 0,2	- 3,1	- 0,3	0,2	- 5,6	- 5,1
Portugalsko	- 4,3	- 3,0	- 5,9	- 3,1	- 10,1	- 9,8
Rakousko	0,0	- 1,5	- 1,7	- 0,9	- 4,1	- 4,4
Řecko	- 4,5	- 5,6	- 5,2	- 6,5	- 15,8	- 10,6
Španělsko	- 0,5	- 0,3	1,3	1,9	- 11,2	- 9,3
Slovensko	- 6,5	- 2,8	- 2,8	- 1,8	- 8,0	- 7,7
Malta	- 6,4	- 9,2	- 2,9	- 2,4	- 3,7	- 3,6
Estonsko	- 0,1	1,7	1,6	2,4	- 2,0	0,2
Kypr	- 2,2	- 6,6	- 2,4	3,5	- 6,1	- 5,3
Slovinsko	- 4,0	- 2,7	- 1,5	0,0	- 6,1	- 5,8

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012 dle [11]

V tabulce 9 můžeme vidět hodnoty vládního deficitu, které nejsou zrovna příznivé. V roce 1998 toto kritérium plnilo všech jedenáct zemí, ale už o tři roky později toto kritérium neplnily 4 země, konkrétně Itálie, Německo, Portugalsko a Řecko. Z tabulky je jasně vidět že asi největší problémy mají státy z jižní Evropy (Řecko, Portugalsko a Itálie). Co může být překvapivé, je to, že ani Německo, které je velkým zastáncem

fiskální odpovědnosti, toto kritérium dlouhodobě neplní. Plnilo ho v letech 2006 až 2008. V letech 2009 a 2010 toto kritérium plnilo pouze Finsko, Lucembursko a Estonsko, které je členem Eurozóny od roku 2011. Největší problém mělo v plnění kritéria vládního deficitu Irsko a Řecko. Vládní deficit Irska v roce 2009 dosáhl schodku 14,2% HDP a v roce 2010 to bylo dokonce 31,3% HDP, což je skok oproti roku minulému o 17,1%. Tento vývoj byl velice překvapivý, jelikož ještě v roce 2007 byl vykázán přebytek. Řecko sice v roce 2009 mělo schodek státního rozpočtu ve výši 15,8% HDP, ale v roce 2010 se tento schodek podařilo snížit na 10,6% HDP, což je pokles o 5,2%. Je zde sice zaznamenán významný pokles, ale i přesto se hodnota vládního deficitu od referenční hodnoty liší o 7,6%. Lucembursko mělo v roce 2001 přebytek ve výši 6,1 % HDP, ale v průběhu let byl zaznamenán jeho pokles o celých 5 %, což znamená, že v roce 2011 byl schodek veřejných financí ve výši 1,1 % HDP. Velký propad zaznamenal také Kypr, který v období 2007 - 2009 zaznamenal propad o 9,6 %. Růst finančního zadlužení také může být způsobeno hospodářskou a finanční krizí, když se jednotlivé státy zadlužovaly, kvůli záchraně svých finančních institucí.

Tabulka 10: Kritérium veřejného dluhu (v % HDP)

	2001	2003	2005	2007	2009	2011
Referenční hodnota	60	60	60	60	60	60
Belgie	106,5	98,4	92,0	84,1	95,9	97,3
Estonsko	4,8	5,6	4,6	3,7	7,2	5,8
Finsko	42,5	44,5	41,7	35,2	43,5	48,7
Francie	56,9	63,2	66,7	64,2	79,0	85,9
Irsko	35,2	30,7	27,2	24,8	65,2	104,6
Itálie	108,2	103,9	105,4	103,1	116,8	120,7
Lucembursko	6,3	6,1	6,1	6,7	14,8	18,2
Malta	60,9	67,6	69,7	62,3	68,0	69,4
Německo	59,1	64,4	68,6	65,2	74,4	80,9
Nizozemí	50,7	52,0	51,8	45,3	60,8	65,0
Portugalsko	51,1	55,7	62,5	68,3	83,1	100,9
Rakousko	66,8	65,3	64,2	60,2	69,5	72,2
Řecko	103,7	97,4	101,2	107,4	129,3	165,8
Slovensko	48,9	42,4	34,2	29,6	35,6	44,6
Španělsko	55,6	48,8	43,1	36,2	53,8	68,3
Kypr	61,2	69,7	69,4	58,8	58,5	65,8
Slovinsko	26,5	27,2	26,7	23,1	35,3	45,5

Zdroj: Vlastní zpracování, 2012 podle [12]

V poslední tabulce můžeme nalézt hodnoty, které nás informují o stavu veřejného dluhu k HDP. Jak jsem již dříve zmínil, tak toto kritérium by mělo dosahovat maximálně 60% HDP nebo by se mělo k dané hodnotě uspokojivě blížit. V roce 1998 plnilo kritérium veřejného dluhu pouze 5 zemí a o 3 roky později tento počet stoupl na 8 a to Finsko, Francie, Irsko, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko a Španělsko. V následujících letech se situace jenom zhoršovala. V roce 2009 naplňovalo kritérium 6 zemí ze 17. Velice katastrofická se ukázala situace v roce 2011, jelikož dané kritérium naplňovaly pouze Estonsko, Finsko, Lucembursko, Slovensko a Slovinsko. Samozřejmě, že některé země přestaly dané kritérium plnit z důvodu nastoupení hospodářské a finanční krize. V tabulce 10 můžeme vysledovat velké zhoršení od roku 2009. Z původních jedenácti zemí plnilo požadované kritérium od roku 1996 do roku 2011 jenom Finsko a Lucembursko. Ale například Belgie, Itálie, Rakousko a Řecko nenaplnily toto kritérium od roku 1996 do roku 2011. Veřejný dluh Itálie v roce 2011 je dvakrát větší, než je požadovaná hodnota kritéria. V Řecku je výše veřejného dluhu větší skoro třikrát. Ale například takové Německo, které vyzývá k fiskální odpovědnosti, nesplňuje ani kritérium vládního deficitu ani kritérium veřejného dluhu. A z vývoje Německa můžeme říci, že se hodnota veřejného dluhu pomalu vzdaluje od referenční hodnoty. Můžeme si povšimnout, že například Lucembursku, které dané kritérium dlouhodobě splňuje a dokonce je i hluboko pod referenční hodnotou, se veřejný dluh zvýšil trojnásobně.

Důvody pro neustálý růst zadlužení leží v politické sféře, jelikož státy na konci svého vládnoucího období zvyšují výdaje, které ale poté musí financovat vláda příští a tento kolotoč se neustále opakuje. A jak můžeme vidět, tak hodnoty posledních dvou kritérií nejsou vůbec pozitivní. Výsledky jsou samozřejmě ovlivněny hospodářskou krizí, ale jsou zde také vidět nedostatky ve struktuře veřejných financí. K těmto posledním dvěma kritériím se vztahuje Pakt stability a růstu. Podle tohoto dokumentu se postupuje v případě, že členská země neplní stanovené hodnoty kritéria fiskálního vývoje. Vzhledem ke stavu veřejných financí v posledních dvou letech, byl tento proces zahájen skoro se všemi zeměmi eurozóny.

5. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem teoreticky rozpracoval teorii optimální měnové oblasti, charakteristiku počátečního vývoje Evropského společenství, bližší specifikaci etap budování Evropské hospodářské a měnové unie a definice jednotlivých maastrichtských kritérií. Také je zde zpracovaná analytická část, která obsahuje zhodnocení plnění maastrichtských kritérií v době budování EMU a v současné době.

Teorie optimální měnové oblasti je teorie, která nám definuje, že v případě splnění určitých podmínek, umožní skupině zemím vzdát se své měny a ustanovit mezi sebou měnové oblasti, které by měli být výhodné i přes riziko výskytu asymetrických šoků. Nejdůležitějšími a zároveň hlavními autory této teorie jsou Robert A. Mundell, který je tvůrcem kritéria mobility pracovní síly, dalším je Ronald I. McKinnon se svým kritériem otevřenosti ekonomiky a poslední z autorů se jmenuje Peter B. Kenen, ten se připojil se svým kritériem diverzifikace ekonomiky. Všechna tato výše uvedená kritéria musí být splněna k tomu, aby se určitá měnová oblast mohla nazvat optimální měnovou oblastí. Také při porovnání těchto kritérií s maastrichtskými kritérii jsem zjistil, že tato kritéria nelze srovnávat. Jsou zásadně rozdílná. V případě teorie optimální měnové oblasti se jedná o potřebu pružného pracovního trhu, mobility pracovní síly a pružnosti mezd, což jsou v zásadě všechno mikroekonomická kritéria. Ale v případě konvergenčních kritérií se jedná o makroekonomická kritéria a byla ustanovena jako ochrana proti inflačním tlakům a také měli pomoci při stabilizaci jednotné měny.

První kroky v oblasti měnové spolupráce byly podniknuty již na počátku 50. let 20. století. V této fázi ještě pořád zůstávala měnová politika v rukou jednotlivých zemí a mělo jít hlavně o hospodářský růst a zvyšování životní úrovně. Ale v roce 1962 byl vysloven předpoklad nutnosti koordinace měnové politiky. Otázkou bylo, jakým způsobem by ke koordinaci mělo dojít, a proto zde také v 60. letech vznikly dva odlišné směry. Jeden z nich byl představován ekonomisty a druhý monetaristy. Prvním velkým zlomem v integraci bychom mohli považovat Wernerovu zprávu. Tato zpráva ztroskotala na nesouhlasu Francie s jejím obsahem. Vznik Evropského měnového systému v roce 1979 byl dalším mezníkem integrace. Po něm následovala Delorsova zpráva, na jejímž základě se vystavil plán etap budování EMU. V této zprávě byla také zmíněna myšlenka zavedení jednotné měny. Předpokládalo se, že budování EMU proběhne ve třech etapách. Dalším a posledním krokem integrace byla Maastrichtská

smlouva z roku 1992, na jejímž základě byla v roce 1999 Evropská hospodářská a měnová unie úspěšně dotvořena a začal žít vlastním životem.

Z popisu a následného zhodnocení maastrichtských kritérií jsem došel k názoru, že přistoupení zemí do EMU v roce 1999 nebyl moc dobře promyšlený krok. Eurozóna vznikla na základě politického rozhodnutí a snad vůbec nebylo přihlédnuto k ekonomickým datům, ze kterých nevyplývala připravenost zemí přijmout jednotnou měnu. První čtyři kritéria byla v roce 1998 naplněna, ale problém nastal v plnění kritéria veřejného dluhu, které nespĺnila většina států. Také je toto kritérium společně s kritériem vládního deficitu v současné době nejhůře plněno některými zeměmi eurozóny. Za nenaplnění referenčních hodnot těchto dvou maastrichtských kritérií může z jedné strany zejména hospodářská a finanční krize, ale celkově za to také může fiskální nezodpovědnost států, které mají značné mezery v nastavování a uplatnění reforem, zejména v sociální oblasti. V současné době řada zemí neplní ani kritérium cenové stability, vlastně v celé eurozóně toto kritérium plní 7 zemí. I když podle prognóz by míra inflace již dále růst neměla. Jak jsem se již předtím zmínil, tak největším problémem je zadluženost států, tento problém není nijak lehké řešit. Je za tím dlouhodobý proces „ozdravování veřejných financí“, který může trvat i velmi dlouho. V tomto procesu je třeba dbát na kontrolu státních výdajů, dále zabránit financování zbytečných projektů, ale je také potřeba nastartovat proces důležitých reforem, které by měly udržet veřejný dluh a vládní deficit v určité normě. Důležité je uvědomit si, že nelze zcela zaškrtnout vládní výdaje, ale je třeba podniknout i kroky na příjmové stránce, např. zvyšováním daní nebo zavedením progresu. Na tento proces neexistuje univerzální postup, každá země se s tím musí vypořádat sama.

Na závěr bych se zmínil, že i když EMU má řadu problémů a odpůrců, může se chlubit dlouholetou existencí, která byla velice úspěšná. A nedomnívám se, že by současná krize zároveň znamenala konec eura. Problém dle mého názoru není v samotném euru ani v měnové unii, ale v ekonomikách jednotlivých zemí, které neplní něco, co sami vymysleli, kvantifikovali a zároveň se zavázali plnit.

6. Seznam použitých zkratk

HDP	Hrubý domácí produkt
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
ECU	Evropská měnová jednotka (European currency unit)
EHS	Evropské hospodářské společenství
EMI	Evropská měnový institut
EMS	Evropský měnový systém
EMU	Evropská hospodářská a měnová unie
ERM	Evropský mechanismus směnných kurzů (European Exchange Rate Mechanism)
ERM II	Evropský mechanismus směnných kurzů (European Exchange Rate Mechanism II)
HICP	Harmonizovaný index spotřebitelských cen (Harmonized Index Consumer Price)
HMU	Hospodářská a měnová unie
MMF	Mezinárodní měnový fond
OCA	Optimální měnová oblast (Optimum currency area)

7. Seznam tabulek a grafů

Obrázek 1: Křivka GG.....	21
Obrázek 2: Křivka LL.....	22
Obrázek 3: Model GG - LL	23
Tabulka 1: Váhy národních měn v ECU.....	30
Tabulka 2: Přepočítací koeficienty mezi měnami zakládajících zemí HMU a eurem....	35
Tabulka 3: Kritérium cenové stability (HICP v %)	42
Tabulka 4: Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb (v %).....	43
Tabulka 5: Kritérium vládního deficitu (v % HDP)	44
Tabulka 6: Kritérium vládního dluhu (v % HDP)	45
Tabulka 7: Kritérium cenové stability (HICP v %)	48
Tabulka 8: Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb (v %).....	49
Tabulka 9: Kritérium vládního deficitu (v % HDP)	50
Tabulka 10: Kritérium veřejného dluhu (v % HDP).....	51

8. Seznam použité literatury

- [1] BALDWIN R., WYPLOSZ CH. *Ekonomie evropské integrace*. Praha : Grada Publishing, 2008, ISBN 978-80-247-1807-1
- [2] CIHELKOVÁ E., FRAIT J., VARADZIN F. a kol. *Mezinárodní ekonomie II*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-054-6
- [3] CIHELKOVÁ E., JAKŠ J. a kol. *Evropská integrace - Evropská unie*. 1. vydání. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2004, 396 s., ISBN 80-245-0854-0
- [4] Česká národní banka. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně sladění ČR s Eurozónou*. [online] Praha, 2011, Aktualizace 14. 12. 2012, [cit. 13. 4. 2012] Dostupné z www:
<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategie_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2011.pdf>
- [5] DĚDEK O. *Historie evropské měnové integrace – Od národních měn k euru*. Praha : Vydavatelství ČVUT, 05/2008, ISBN 80-86729-40-0
- [6] European Central Bank. *Convergence report*. [online] Frankfurt am Main, březen 1998, ISBN 92 – 9166 – 057 – 4. [cit. 2012-04-13] Dostupné z www:
<<http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr1998en.pdf>>
- [7] European Central Bank. *Convergence report*. [online] Frankfurt am Main, květen 2010, ISSN 1725-9592. [cit. 2012-04-13] Dostupné z www:
<<http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr201005cs.pdf>>
- [8] European Central Bank. *Hospodářská a měnová unie. Ecb.int*. [online] [cit. 2012-04-12] Dostupné z www:
<<http://www.ecb.int/ecb/history/emu/html/index.cs.html#stage1>>
- [9] *European Currency Unit (ECU)*. [online] USA: The University of British Columbia, 2011, Aktualizace 18. 1. 2011, [cit. 30. 3. 2012] Dostupné z www:
<<http://fx.sauder.ubc.ca/ECU.html>>
- [10] Eurostat. *EMU convergence criterion series - Annual data*. [online] Poslední úpravy 16. 4. 2012. [cit. 2012-04-13] Dostupné z www:
<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00097&plugin=1>>
- [11] Eurostat. *General government deficit/surplus*. [online] Poslední úpravy 04. 04. 2012. [cit. 2012-04-13] Dostupné z www:

- <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb080&plugin=1>>
- [12] Eurostat. *General government gross debt (Maastricht debt) in % of GDP - annual data*. [online] Poslední úpravy 14. 04. 2012. [cit. 2012-04-13] Dostupné z www: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tipsgo10&plugin=1>>
- [13] Eurostat. *HICP - inflation rate*. [online] Poslední úpravy 17. 4. 2012. [cit. 2012-04-13] Dostupné z www: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsieb060&plugin=1>>
- [14] KUČEROVÁ Z. *Teorie optimální měnové oblasti a možnosti její aplikace na země střední a východní Evropy*. Praha : Vydavatelství ČVUT, 05/2005, ISBN 80-86729-18-4
- [15] LACINA L. a kol. *Měnová integrace. Náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vydání, Praha : C. H. Beck, 2007, 538 s., ISBN 978-80-7179-560-5
- [16] MARKOVÁ J. *Mezinárodní měnové instituce*. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2002, ISBN 80-245-0431-6
- [17] Ministerstvo financí ČR. *Smlouva o Evropské unii*. (1992). [online] 2005. [cit. 2012-04-13] Dostupné z www: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Maastrichtska_smlouva_1992.pdf>
- [18] McKINNON R. I. *Optimum Currency Areas*. [online]. In: The American Economic Review, roč. 53, č. 4, září 1963, str. 717-725. American Economic Association. [cit. 2012-04-17] Dostupné z www: <<http://www.jstor.org/stable/1811021>>
- [19] MUNDELL R. A. *A Theory of Optimum Currency Areas*. [online]. In: The American Economic Review, roč. 51, č. 4, září 1961, str. 657-665. American Economic Association Dostupné z www: <<http://www.jstor.org/stable/1812792>>
- [20] SYCHRA Z. *Jednotná evropská měna*. Brno : Masarykova univerzita, 2009, ISBN 978-80-210-5082-2
- [21] TOMÁŠEK M. *Evropské měnové právo*. Praha : C.H.Beck, 2007, ISBN 978-80-7179-940-5

[22] Zavedení eura v České republice: Výkladový slovníček [online]. 2011 [cit. 2012-02-26] Dostupné z www:

<http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/vyklad_slovník.html?PG=O>

Abstrakt

SZABÓ, O. Měnová unie - teorie a praxe. Bakalářská práce. Plzeň - Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 59 s., 2012

Klíčová slova: teorie optimální měnové oblasti, eurozóna, maastrichtská kritéria, EMU

Bakalářská práce na téma Měnová unie - teorie a praxe pojednává o kritériích teorie optimální měnové oblasti, ke kterým patří mobilita pracovních sil, diverzifikace výroby, otevřenost ekonomiky, fiskální transfery, jednotné priority a solidarita versus nacionalismus. Dále obsahuje charakteristiku jednotlivých etap budování EMU od jejího počátku v 50. letech až po současnost. Zabývá se definicí pěti maastrichtských kritérií, které je potřeba splnit před vstupem do eurozóny, patří mezi ně kritérium cenové stability, konvergence úrokových sazeb, deficitu veřejných financí, veřejného zadlužení a účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému. Praktická část obsahuje zhodnocení plnění maastrichtských kritérií jednotlivými členskými zeměmi eurozóny v době budování EMU a v současnosti.

Abstract

SZABÓ, O. Monetary union - theory and practice. Bachelor Thesis. Pilsen - Faculty of Economics ZČU in Pilsen, 59 p., 2012

Key words: theory of optimum currency area, euro area, maastricht criteria, EMU

The Bachelor Thesis Monetary Union – Theory and Practice is dealt with the criteria of The Theory of Optimum Currency Areas which include labor mobility, product diversification, openness of the economy, fiscal transfers, unified priorities and solidarity versus nationalism. It also describes the stages of EMU development from its beginnings dated in the 50^s of the 20th century to the present. It is dealt with the definition of five Maastricht criteria which must necessarily be fulfilled before entering the euro area. Convergence criteria include the criterion on price stability, the criterion on the convergence of interest rates, the government deficit criterion, the public debt criterion and the participation in the exchange rate mechanism of the European Monetary System. The practical part of the thesis evaluates how the euro area member states fulfilled the convergence criteria in the time of EMU development and how they are successful at the present.